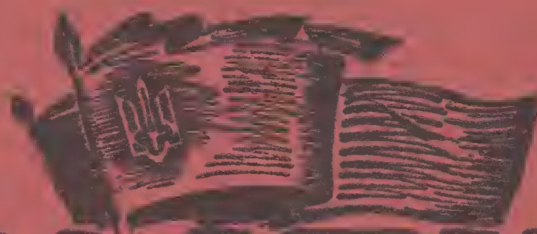

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

ОРГАН ДЕРЖАВНИЦЬКОЇ ДУМКИ

INDEPENDENT UKRAINE

"INDEPENDENT UKRAINE"
UKRAINIAN MONTHLY
P. O. BOX 194 — ST. PAUL 2, MINN.

Зміст

ЧІКАҐО — Ст. ПОЛ

РІК IV. — ТРАВЕНЬ, 1951. — Ч. 5 (40).

Вже появилася друком цікава і актуальна книжка

Івана Хмельницького

«В країні рабства і смерти»

Спомини очевидця про коцентраційні табори в СССР. Методи допитів в НКВД. Життя в конц-таборах. Злочин мордів у Виннниці.

Книжка обіймає 100 сторін друку, 8-вого формату. Ціна книжки в продажі 50 центів.

Члени-уділовці Видавничої Спілки «Самостійна Україна», постійні кольпортери журналу, що кольпортують більше як 10 чисел журналу, особи, що приєднали принайменше 5 передплатників одержують книжку **даром.**

Книжку можна замовляти у Видавництві «Самостійна Україна»:

INDEPENDENT UKRAINE
9421 Burnside Ave.
Chicago 19, Ill.

Ставайте членами-пайовиками Видавничої Спілки «Самостійна Україна»!

Кольпортуйте журнал «Самостійна Україна»!

Приєднуйте передплатників для журналу «Самостійна Україна»!

Місячник культури, політики і суспільного життя

Редагує Редакційна Колеґія.

Головний ред. д-р Тома Лапичак.

Видає УКРАЇНСЬКА НЕЗАЛЕЖНА ВИДАВНИЧА СПІЛКА «САМОСТІЙНА УКРАЇНА, Винніпеґ — Сен Пол — Чікаґо.

Адреса Редакції і Адміністрації:

INDEPENDENT UKRAINE
9421 Burnside Ave.
Chicago 19, Ill.

Редакція застерігає собі право скорочувати рукописи. Рукописи на бажання авторів повертаються.

Передруки з «Самостійної України» дозволені тільки за поданням джерела.

Редакція застерігає собі авторське право друкованих в журналі статтей.

Редакція містить теж дискусійні матеріяли, що є висловом думки автора, а не Редакції.

Статті підписані повним іменем авторів є їх особистими думками і вони не конче мусять висловлювати думки редакції.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

Ціна одного примірника в ЗДА і Канаді — 30 центів. В Англії і Австралії — 2 шилінґи. В інших державах рівновартність 30 центів в перечисленні на валюту даної держави по обов'язуючому курсі.

Передплата «Самостійної України» виносить річно:

в ЗДА і Канаді — $ 3;
в Англії і Австралії—24 шилінґи;
в інших державах рівновартість $ 3 в перечисленні на валюту даної держави.

INDEPENDENT UKRAINE

Articles published on political, cultural and social topics.

Edited by Editorial Committee

Published by

UKRAINIAN INDEPENDENT PUBLISHERS LTD.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

РІК IV. ТРАВЕНЬ, 1951. Ч. 5 (40).

М. Махнівський

КРЕМЛІВСЬИКМ ШВАРЦБАРТАМ

Дневі Вождів — посвячую.

Цей день сумний нам чола хиле...
Болюче гнітить нам серця.
Вже два Вожді лягли в могилах —
Повиті в славі і в вінцях.
Це ви, кремлівськії шварцбарти
На їх зняли бандитський ніж;
Тасуючи, як шику карти,
Шепочучи: «От цього ріж!..»
Так, так!.. Ви добре знали гади
Кого забити, в гріб звести,
Бо в люті Каїна — ви б раді
Назавше нас з землі змести.
Пекельну зброю, ніж, пістолі,
Щоб панувать — пустили в хід...
Важких ви завдали нам болів —
Міцний, як мур став наш нарід!..

Не вам шварцбарти з валюхами
Наш переможний хід спинить...
Лишаем вам, прокляті хами, —
Казитись, лютитися й вить.
Ми ж — нахиливши в смутку чола —
В едине з'єднані цим днем,
До сяйва волі вперто йдем —
Хай люто вие в слід віхола...

. . . .

О, знайте кляті, люті кати:
Вождів ви вбили... Не всіх нас...
Шалійте ж!.. Прийде помсти час —
І ми за все це вам заплатим!..

Париж, 5. 12. 45 р.

М. Махнівський

ТРИ ВИТЯЗІ

Проллята кров, в Парижі на панелі
(Витязь упав за волю України)
В стоголос кличе українські землі:
До бою всі!..
За край міцний, единий!..
Той голос лине до Дніпра і Збруча,
В Карпат бескеття і в степи Кубані
І відповідь гримить — рокочуча, ревуча:
— За волю України —
тепера все повстане!

Лунае другий голос з Ротердаму
(Борця, що впав, як перший, за Вкраїну)
— Гостріть мечі!.. Готуйтеся до вламу!..
Щоб марно з вас ніхто в борні не згинув!...
Ліси і рілля й простори степові
Заслухались у голос провідничий
І в шелест їх вплелося —
Ми готові!...
Нехай хоч зараз нас у бій Він кличе...

І коли сонце сходить над простором
І в позолоті віддаль пломеніе:
Ввесь край орлиним оглядае зором —
Наш третій Витязь — Сила і Надія.
Буяе радість в кожній тоді хаті;
Співають «Славу» сад, і лан, і хмельник.
І таемничо шепчуть у захваті —
Наш третій Витязь —
рідний Андрій Мельник!

Київ — 1942 р., 28 травня.

Ю. В.

В річницю...

Чарівна **Батьківщина** наша — благословенна ласкою високого неба і — беззахисна на землі. Відкрита для вітрів Сходу, безборонна на Захід, золотом нив простелена на Північ, звідки рушиться і звалиться на неї найлютіша заверюха, записана в памяті прадідів і внуків.

Казкова земля на грані суходолів і на перехресних дорогах — зазнала твердих ударів долі, яким і по цей день нема ще кінця. Призначена вона сталась тому, що на ній завжди **залишався,** а був ним той, хто від непамятних днів припав до неї серцем, і **душею** вселився в неї, — той, що лихоліття налетів і облог **перший витримав та рішився жити тут в похмурій тіні меча.**

Якого був **роду** і кров яких **предків** плила в його тілі, з котрої сторони світу сюди прибився і розбив свій намет, чи може родився тут на зорі людського світанку і є **первозаконний і первозванний?** Важко на це відповісти звичаєм людської науки, яка жадає доказів, памяток і свідків **матеріяльної** правди. Від первопочатків таких нема. Та є один багатющий посвід, велитенська скарбниця — **сам живий народ — автохтон.** Він держить у своїй душі єдиний **ключ,** яким уява розкриває час до минувшини і джерел. Власне серце і почуття кажуть йому, що на цій землі він мусів і здавних-давен бути вкорінений в неї немов дерево, переплестися з нею так глибоко і нероздільно, щоб перетривати кожну бурю, навіть і ту, що покотом виложила людський ліс, **але коріння його не вирвала.** Довго не росла після неї трава і не дихала земля, — проте здавлене лоно її таки врешті випрямлялося і начинало знову буйно родити. А ті, що росли з предвічного посіву, вкінці виростали дужі і згодом пізнавали, з якого вони народу.

Батьківщина наша — за волею ворогів своїх — не повинна мати власного імени, носити на собі памяткових окрас, пишатися знаками давньої слави, бути гордою на синівське племя людське, що його вона виховала теплом матері. Всі її вороги сходилися на одній думці: робити її безіменною, переназивати її та, немов окраєць якийсь, долучати її до своїх державних просторів. Все, що нагадувало б історичну давність і своєрідність тієї країни, кожний вираз краси і сили її народу, — треба стерти з її лиця, зарівняти сліди святих місць, опустошити і обезобразити цілість. Славне її ім'я залізом пекло їхню заздру, жадібну і мстиву душу загарбників, і вони рвали і мстилися. Але нищівна воля бездомного номада безсильна боротися з вічним духом природи, неспроможна наказати імя тій, що давно **назвалася** і носить свій законний знак від зарання свого буття.

Де, в яку глибину заховала чудодійний талізман свій, з якого джерела струмлять її воскресні сили? Бож наглядно видно, що **невмируща** вона, коли — побита, зруйнована і з усього ограбдена, — підводиться знову і феніксом злітає із попелу пожарищ. Воскресає в красі минулих віків і грядучих надій. У вінку із квітів весни іде в зелений луг, мов наречена молода. Пісню виводить давню, йде над кручу Дніпрову, вінок кидає на воду. У мріях ясноволоса палає голова. Кого дожидає, кому назустріч весільно вийшла прекрасна діва степова?

— Так було завжди. Виходила кликати долі, — **лицаря** звала із води, щоби вийшов і землю велику з полону неволі звільнив. Ніколи не кликала марно. У тузі вимріяний, болем виколисаний, оспіваний серцем... приходив — в шоломі і з мечем. Або серед глухої ночі Бояном являвся і словом віщим будив «мертвих, живих і ненароджених». А мову пророчу кінчив громом заповіту, і... клався в могилу поблизу святої води.

Ось **вічне імя її,** перемите кровю землі і з молоком матері в душу **сина,** духом його як скарб найцінніший відчуте, голосно вимовлене, вірно повторене, і ще раз побожно устами пророка-мученика прославлене. — Як легко співна душа виспівала чарівну звучність рідного слова! Воно не передається нікому, хто не здібний бути **дружинником і лицарем своєї землі.** І тільки тому дає вона свою красу і славу, своє добро і багатство, хто в її оборону відважний підняти руку і тоді, коли вона, земля рідна, ограблена і осквернена, а він — її оборонець — сам один проти ворожої тьми. Нехає бодриться вірою в її містичну силу, бо має вона в собі нерукотворний скарб, якого ніколи не відкриє ніяке око здобичника і ніяка загребуща рука його не торкнеться. Не їзживається цей скарб в часи голоду і смути, але могутніє саме в трудну хвилину розпачі і безнадії. Сміливий **самотній** оборонець і не оглянеться, як довкола його виросте із землі молода рать вершників — йому на підмогу в боротьбі з потворою.

Від непамятного часу заповзає в соняшну землю **страшний змій** — жадний квітучого її добра, спраглий її гарячої крови і нестямно жаждучий її — **душі.** Хто він, з якого насіння виклювався, де набрався невиданної подоби, бо виріс великий, незугарний, страхітний. Родовід і пору його появи годі встановити, можна здогадуватися, що він споріднений з мітичними потворами передвіку, а прародич його жив на дереві райського саду та спокушав овочем зла першу людину. Блідий є біблійний вуж супроти сучасного воплочення злого, що ось кинуло свою тінь на половину світу, а на другу, ще в сонці, дивиться холодним зором жадоби. Якими нетрями праісторії мандрував сучасний вуж, того може й сам він не знає, — досить, що поглинув життєве жниво не однієї землі і стравив кровне насліддя не одного племени. Йому пощастило перетривати добу лютого панування свого старшого брата, підглянути таємницю його сили, переняти увесь досвід ординної життєвої мудрости і вкінці перелити ціле його насліддя у свою молоду подобу.

Природа вужа незмінна, і недаром володар темнот вподобав собі його та вчинив із нього свій

видимий лик. Панування, влада — холодна, жорстока, безмежна, — визначає породу земного і світового зла. Колись живу видимість злого розуміли як чинну спокусу для людини, сьогодні ширше і глибше розкрились челюсті його печери. В них пропадає не сам достаток людської праці, туди спливає виточена із ран живої жертви кров, там побудовані досвідні місця для страшних тортур, яким підпадають найшляхетніші зразки людської породи. Найбільша бо насолода для вужа — **образ мук.** Спокійно приглядатися, як повільно ломиться, ячить і конає небезпечна йому **шляхетна людина.** Не лиш окремі люди, — цілі суспільні стани і навіть народи сталися приречені загинути з коренем. Нехай ніхто не потішає себе льоґікою нормального думання. **Червоний вуж, доки буде живий, не насититься,** бо голод влади не має меж, і вуж знає, яка небезпека йому від власної нечинности та скільки треба боятися йому, коли є ще бодай одна, не поневолена ним вільна людина.

Червоний вуж визвав Божий світ на двобій. Кості кинені, і вороття нема нікому.

Світ приглядався несамовитій з'яві на Сході, але не зовсім розумів її походження та історичне значення. Він первісно навіть уявляв собі, що з'ява тільки **явище,** яке швидко минеться. Автім це «явище» — глибоко **законний** вияв, відосновний **голос своєї землі,** який мусів **прорватися наверх** і пролунати **на весь світ. Корінна сила московського ґрунту** піднялася із глибів природи у простір історії і станула на її обріях **обличчям страшного призначення.** Про те, що боротьба із сучасним сатанізмом є тільки продовженням безконечного змагу між Києвом і Москвою, та має в своїй основі завсіди той сам характер протилежности між ідеалом свобідної людини — особи і рабством безособової людської маси, — про те мало хто в західному світі має чітке уявлення.

Перша ближча зустріч нашої країни із північним московським сусідом була лиш **сповидно** добровільна, бо насправді вона була тактичним ходом творця козацької держави, який шукав помочі у затяжній і виснажливій боротьбі із польським заходом. Хибність цього кроку в очах українського **поета** — невибачний вчинок «нерозумного сина», що відкрив Москві дорогу в свою землю, якій від тієї хвилини **вже** нема **життя.** Сучасна поетові Україна забула часи колишньої слави і вже не відчувала, який глибокий її душевний і фізичний полон. Тут мусів **вирішно** встрянути **національний ґеній.** Так, на шляху історичних катастроф український нарід над берегом певної пропасти був **своєчасно** остережений **внутрішнім голосом,** який відкрився йому і промовив як його власна совість, самопочуття і воля. Заціління національної окремішности і поновне третє з ряду у своїй історії — ставання в державну націю завдячує український нарід **власній істоті,** бо поява рідного ґенія — не припадок, але **внутрішня конечність,** його виростання і творча жертва, не плід умовин, але **невхильна доля,** розповита з душі ґенія, який її свідомо сприймає і стверджує.

Доба молодечого пробудження, освідомного виростання і мужнього дозрівання потребувала одного сторіччя, щоб досягнути свого виразу **історичним чином. Весна** прийти мусіла і потвердити своє неписане право. Для тих, що її ще не чекали — прийшла нежданна, станула перед ними нага і кинула їх у нестямний переляк; тим же, що надіялися від неї для голодної своєї плоті **молока і хліба,** вона показала **обоюдний меч і мечоносців в бою за її правду;** а тим, що марили про прихід щасливої доби вселюдської рівности і мирного існування серед дарів земного раю велика весна принесла криваві прапори бурі, в якій громи запалювали землю, а люди своїм тілом давили вогонь і власною кровю гасили пожежу рідної матері-землі.

Літопис української весни відкрився зачинним ініціялом військового чину на далекій півночі, але був перерваний **рідними літописцями,** що округлим словом ліричної проповіди братання в одній мирній сім'ї народів поваленої імперії — змінили його стрункий стиль і начали своє довжелезне і розвязле строкате писання у всяких жанрах і стилях. Тяжкий гріх «літератів» нашої національної революції в тому, що вони **знехтували живу мову історії,** а довірилися сліпо силі доктрин і теорій. Віра в голошені міражі полонила наших чільних провідників у такій мірі, що вони вступили в **словний** бій з противником, думаючи перемогти його радикалізмом гасел соціяльної справедливости, — і це в часі, коли він — прикритий мрякою дурманного слова — **думав про владу** і гострив кривий ніж степового номада. Вийшло не зовсім так, як стояло у плянах нового володаря, що з царського Петербурга перекочував у рідний собі **московський** Кремль.

Творець «Заповіту» найшов відданих собі слухачів і надхнув їх своїм духом. Вони рішили: до визволу нема різних доріг, тільки один шлях веде до нього певно, — той, що на ньому зібрані сили народу спливають спільною волею в рух озброєної руки. Той, битий історією змаговий шлях української зброї, увірвався на соняшних полях під Полтавою і замовк у побідному вереску московських полчищ. Над безоднею двох сторіч треба ось перекинути **міст сили** і розірване злучити, щоб здавлене під поріг історії живе буття духовою силою випрямилося і фізично змело з поверхні рідного краєвиду **чуже галапасне тіло.**

Поворотний похід у бій на підняття зламаного меча почала **білокрила юнацька горстка,** яка весняною ластівкою вилетіла назустріч тяжким полчищам червоної орди і в нерівній зимовій січі, смертельно ранена, упала на сніг і . . . замерзла. Юнацький вихід на славне Марсове поле героїчно відкрив лицарський епос наших днів. **Україна вважає цей день воскресенням і першим хрищенням лицарської чести нового воїнства свого,** і тим набуває моральне право — поріднитися з найсвітлішими чинами людської **посвяти** в історії народів. **Її Термопілі** — це був недоступний просмик в гористій Греції, але на всі сторони відкрите поле, між її крутянськими херувимами не було місця на Ефіяльта, а її противником не був королівський помазаник пророка Зороастра, але **слуга пекла і земний сатана.**

Із животворних дарів першої світлої жертви причастилися ряди рідного війська і вели свій титанічний змаг до кінця. Останнім зусиллям нездоланного духа створили вони завершення воєнної епопеї — героїчний епільоґ, безсмертний Базар. Їхнє ім'я — **359.**

— Суворий пророк дивився з високої своєї могили на одних і других, він бачив початок і кінець. До слів «Заповіту» він не має нічого додати, ані від нього щонебудь відняти.

Між Крутами і Базаром замкнулась дорога воєнного походу, вистелена червоною китайкою. Тих, що простерті долею на ній простелились потомкам у слід і напрям — нема. Нема теж багато із тих, що нею ішли, її пережили і бачили здалека, як горить вона ясним полумям. Між ними було ще **двох,** що з гуртом побратимів цю заповітну дорогу будували, її внапрямляли, чинним зусиллям труднощі її ізміряли і духом опікунчим над нею нічну сторожу несли... Тих **двох,** що живим словом її увічнили, щоб на сонці і дощах буднів не звітріла її кровава краса. Тих **двох,** що **готовили** прихід нового **дня** і чекали знаку — дзвону із Божої вежі світу, щоб вступити на свою дорогу, почату скрутою лютих Крут, верстати **щераз** її грізні провалля, **перейти** Базар, віднайти Конотоп і... зайти далеко, — стануть святим Юрієм-лицарем у входу печери-пропасти, де в лігві кремлівської ночі — потворний змій червоний. Дати йому останній бій, щоб захлиснувся від власної крови.

Яка прекрасна, яка ж рідна мрія на битій дорозі зійшла і веселкою української правди зацвіла! На добре зораному лані — на боєвищі вояцької душі найшла собі теплу ласку пухкого поля. Це ж бо квітка вічної казки і пахне вона — **як у** полоні воля. Тому лицареві, що вже в поході царством ночі, та ще не там, де його хрест і звершеної долі храм. Бо є призначення, щоб **збудник** мрії не знав спокою, аж вона повно зацвіте і видасть плід румяний. Він повинен бути її весною зростання, чувати над її сном і стежити у власному сні, чи вона росте. Так, як призначення, яке сходить на людські чола в авреолі журних мислей і з них черпає свою розквітаючу світлість. А коли заздра сила зла згасити захоче ненависний квіт і націлить в нього стрілу смерти, то завсіди вб'є призначену людину, а потвердить невмируще **призначення.**

Кров мрійника живить мрію і вогнем останньої краплини переливається в неї **в живу память.**

— Київ — Париж — Роттердам! — у такій черзі криваве призначення вершилося **в містичний трикутник долі.** Кожна в ньому точка рівноцінно свята. Бо ті, що спільним боєм входили у Київ, не вийшли з нього з **різними думками.** На шляхах вигнанщини вони жили щоденним хлібом рідного духа, а цей давав силу писати на скрижалях їхнього життя **спільну заповідь.** Із Київських гір видно далеко, і український дух бачить оба скрижалі як сторони **однієї книги, розкритої для читання.**

Симон Петлюра і Євген Коновалець — два дорогі скрижалі, і це дорожча книга, і найдорожчий памятник. Славно записане **життя і мудрістю** налита книга, і свята заповідь — **жертвенно** двигнута високо вгору хрестом. Піднявся із землі у небо, білі рамена, мов руки, широко розкрив і лине сяйвом із чужини — на Захід, і на рідний Схід. Хто не бачить його — у сніжно-мраморній висоті, — хто це незрячий і не вміє читати глаголу зримого хреста, хто заблукався і не находить дороги, ані до нього, ані від нього? Вага хреста цього велика, та хто з доброї волі рішився нести його — відчуває на плечах не мертвий тягар, але пару могутніх крил, розправлених до надхненого лету — на верхи і висоти. Бо заповідь **обох великих** не наказує вмірати, але кличе **віддано жити, життя творити, і духа багатити.** Ростити оті союзні сили життєвого вміння, щоб передчасно не дозріти і не за скоро вмерти. Щоб більше не творити Крут і не кінчати під Базаром. Кровожадний шлях цей непорочно чистий і незмірно дорогий — хай же залишиться він нам на завсіди неповторно **один і святий.**

* * *

Річниця двох чорних днів трагічного травня в рр. 1925 і 1938, яку сьогодні обходимо далеко від могил передчасно упавших на славній дорозі історичного змагу України — це наша память і поклін дорогим Тіням, пригад минулого і вигляд у майбутнє.

Сл. п. **Симон Петлюра,** Голова Директорії Української Народньої Республіки і Головний Отаман Військ УНР;

Сл. п. **Євген Коновалець,** полковник Української Народньої Республіки, командир Корпусу Січових Стрільців, творець і командант Української Військової Організації та творець Організації Українських Націоналістів і перший Голова Проводу Українських Націоналістів —

дві чолові постаті великої «Доби Зриву, Державного Відродження, поновного поневолення і готовленої Віднови».

У пригаданому відтворюванні великого минулого уява потомків домагається переконливих ознак наглядної **великости** провідників і героїв. Життя потребує міту і зримих титанів. **Без пантеонів** і **величних храмів — нема націй.** Україна збудувала багато храмів Божих, але **єдиного пантеону** не могла здвигнути на землі. Берегла його **в серці** і піснею з роду в рід передавала його в захист людських душ. Бо своїх велетнів і багатирів хоронила в землю хіба на те, щоб сталися небаром здобичею мстивих ворожих рук, які ламали хрести, розкопували могили і викидали святі кості. Збереглись тільки ті, що поховані були в чужу землю.

В числі «вигнанців мертвих» перебувають теж оба найближчі сьогодні нашому серцю. З великого леґіону творців, будівничих і каменярів недавнього минулого дві постаті піднялися на вершок історичної будови і сталися видні на обрії цілої України **світлом однієї ідеї.** Цього світла не роздвоїть і не розпорошить вже ніхто. Сумнівників і вузькосередних поменшувачів рідного скарбу не нам переконувати, нехай це робить хто інший, — той, що з-поміж усіх вибрав собі на

жертву їх обох. Він голосно потвердив, кого найбільше боявся і через чиї серця найглибше міряв **у живу душу народу.**

Продовж двох сторіч іржавів у забутті український меч, а ворог невтомно трудився, щоб память про нього не воскресла і не зворушила сонного плеса мирного степу. Повного успіху він не домігся, але вогнений спалах тієї памяти він, як тільки міг, давив, гасив і закривав. Йому все ж в дечому пощастило, бо пророча візія поета дійсно збулася і його Україну «окрадену збудили у вогні». Але смертельну небезпеку її безслідного загину на моторошному кострищі цілопалення — **відвернено.** І щолиш **сьогодні** видно, як великою ця небезпека справді була. Без протидії їй у почині її ділання, вона була б вже доконаним станом, і ми не мали б сьогодні ще **надій.**

Революційний розгар Сходу обняв Україну неписаним правом живого горіння. Щоб споконвічне право це не вигоріло до тла в димі і чаді отрутних речовин загнилої імперії, та щоб в процесі горіння не привилась йому **зоря чужої віри—** мусів **прапор України двигнутим бути на висоту панівну і абсолютну.** Ніяких дискусій й умов. На схрещених мечах підняло його українське військо. Не загони революції, але **збройне рамя Української Держави** тримало національний прапор і боєм боронило його до кінця.

На міру справжнього чуда відбувся цей український прорив на поверхню історії. Рішучий протин мечем вузла неволі аж до його Переяславського завязу — привернув українському самопочуттю його **національну природність в образі державної суверенности.** Сам чин цей — назверх радикальний і наглий — був внутрішньо вирощений від глибокого кореня і визрілий в духовому підсонні цілої історії України, що свою теперішність начинала саме творити в новий день свого героїчного епосу. Такого запалу, відданости і чистоти бойового побратимствма не скоро зможемо щераз оглядати! Вони з правила неповторні, як неповторною є життєва весна окремої людини, як єдиною є в історії справжня весна народу. То ж після не знати вже скільки століть безтямного існування, прориваного на короткий час заблиском волі — назріла хвилина пробуду і почуття якогось містичного віднайдення себе. **Будився справді нарід,** що перший раз відчув своє ставання в державну націю, що перший раз споглядав як на різних кінцях його прадідної землі самозривно об'являється та сама спільна воля, той сам ерос молодости і той сам герос змагу і посвяти. Звичайно, мова йде не про поставу **найширшої** маси. Зосередження моральної динаміки, героїчної чистоти і духового пориву в їхньому активному аспекті — прикметне буває малій частині, однак **відзив** її шляхетних починів і жертвенних чинів засягає **цілий** нарід, який сприймає їх як **всенароднє добро,** передане в захист його душі, і бережене від тепер нею як найбільша цінність і святощі.

Вже на самому вступі Української Національної Революції, з почину мужів типу **Петлюри і Коновальця,** появилися перші струнко вирівняні когорти в маршевому ладі. На сторожу і чинний захист землі, народу і держави **піднявся меч** і він впродовж цілого періоду боротьби **був** тією **булавою,** що твердо тримала в послусі **як будівничих** рідного ладу, так і рідних сівачів **чужого** хаосу. Так Симон Петлюра, як і Євген Коновалець в цьому відношенні є **найяскравішими** представниками духового виростання в рідному середовищі **нового людського міту,** що стравив хворобу всесвітянства і глибше станув **на старому, на вічному, власному ґрунті.** В хвилину найсильнішого наступу московських кличів соціяльної і світової революції була дана рішуча відсіч із становища **українського.** Не так кличам, як передусім старому ворогові, що вогнем і мечем прокладав собі нову дорогу в Україну для поновного і повного її **закріпощення.**

Нове українське покоління припинило дурманний торг, отрутний свар і заглушний вереск ріжношерстних сівачів хаосу вір та ідей на базарі «малоросії». Безсоромна юрба північної горлаючої голоти нагло зникла і пропала в темних норах — залякана стукотом похідних кольон, що входили на чисту площу і під опікунчим зором старокняжого храму св. Софії — **творили квадрат вічної сили: Бога, України, Народу і Держави.** Так, кожний, що тут в шоломі стояв мовчазний — своєю постаттю воїна говорив за нове покоління в лоні старого народу. В його душі жила віра в **одного Бога,** а в його вірі було місце для **одніеї ідеї,** а була нею **жива Україна** — її земля, кров і дух водночас. Тієї одної ідеї, що волею **творчою** прагнула виповнити собою простір між землею і Богом, було для цього покоління досить, щоб мати гідну **людини** мету і тим відчути повну достойність свого буття. Та малочисленної горстки було за мало там, де повинен був стояти великий, вповні **дозрілий** для великого чину нарід. Його довелось надхненним визнавцям ідеї формувати з етнографічної маси серед найбільш ворожих собі умовин в час ненастанного бою, що гремів на боєвищі батьківської землі. Бою — не в кляслчному стані війни між двома народами, але в бою із справжньою гидрою, — що мітичній потворі на глум — об'явилась в печері світової революції з безличчю голов на тілі якогось моторошного **гидрополіпа.** Дух молодого покоління назад не подався. Він чув, що перед **долею** ні відступу ні відклику нема. Щолиш тепер, в обличчі **реальної** невхильности, спалахнула в неземних глибинах його буття сліпучо ясна мить, і він збагнув чистий глузд буття власного народу, а свого окремого покликання: **життя посвятити і отим своїм чином народові на визвіл у славну будучність послужити.**

Нагло і нежданно об'явилася трудна заповідь **поколінню,** що було юнацько молоде і не мало досвіду. Та кому, як не молодості і молоді цвітуть казки, воскресають забуті міти, збуваються крилаті сни і рясним овочем вкриваються дерева грядучого? Що мала чинити, яку відповідь могла дати надхненна молодь, що з мирного батьківського дому вийшла в поле підняти «Червону Калину» — боронити рідні міста і села перед наступом **ворога-людини,** а замість цього побачила таке, чого ще не було в ніякій людській казці? **На**

її, на долю дитини українського роду впав жереб і вибір — **іти на першу зустріч і перший прийняти удар.** Не удар меча, не вогонь затрутої стріли і кочового лука і не тріскучий градобій скоростріла, — але удар цілком незнаної, ніким не провіщеної зброї. Такої, що вбиває раніш ніж ударить, а вдаривши — жертву назад оживає, щоб можна її в нескінченість вбивати, та ніколи цілком не вбити. Невже таку зброю справді могла видумати **жива** людина? Здається, і **найгірший** не піддала б жадібна кров такої думки! Видно, не із пекучої спраги, чи з пристрасного жару, а з **холоду** камінного серця передався комусь в мозок збудний поштовх... сатани. Довго думав цей мозок у сутінках свого понурого лябіринту і врешті... **придумав.**

Така була дійсність, на зразках **такого реалізму** печерних появ і пекельних дій гартувався бойовий досвід і формувалася «романтика» лицарської мрії в молодих душах пробоєвих лав Петлюри і Коновальця. Сам-на-сам стояли вони муром проти розкритої безодні і побратимним ладом творили **перший стан нового лицарства,** якому було призначено **полягти смертю невідомого в світі воїна, того,** що першим перестрів дорогу ще до сьогодні в широкому світі **не зовсім відомому** ворогові всього людського і надлюдського. Певна доля і нашої вини є у факті забуття і невідомости тієї почесної ролі, якою Україна ще раз в історії відкрила бойовий шолом і силами своєї молодости започала той змаг, що йому закінчитися призначено щолиш в «добу атому».

Тяжкий віддих евразійського дракона чути сьогодні всюди, а найвиразніше чують його в метрополіях передових потуг світу. Від нього думали найперше відкупитися **жертвами і данинами,** пробували пізніше його залякати **примаром «розбитого атому»,** тепер готують вже голосну оборону і водночас із запертим віддихом чекають від нього якогось розумного слова. Та він заклято мовчить і глумиться отак над нерозумом балакучих оптимістів. Він вибере пору для свого «останнього слова», але втомлені нервами чекаючі почують його не так, як бажали б, і не там, де схотіли б його слухати.

— Проти наступу вирішний є наступ випереджуючий і безоглядно переведений.

Наступ ідеї і світла Божого проти тьми і володарів зла.

Вони зустрінуться на землі, — у страшній січі тьма спалахне, загориться і... вигорить.

* * *

Глухий стук до світових брам темної ночі — **віщий знак добра.** Для світу, — щоб прозрів і оцінив, де він — серед союзників, чи торговців життям? Для нас, — щоб прозрівшому показати себе та назватись **«правом першої зустрічи і змагу по день цей».** Відрадним для нас явищем є той факт, що в світі починають вже розуміти істоту Червоного Сфінкса, хоч походження його мислять собі ще надто поверховно і механічно виводять його появу з «доктрини», — тоді, коли це живий, добре визрілий у старому лісостані **плід московської півночі.** Терпку заходові доктрину він вправними зубами добре на свій лад перекусав, перегриз і давно її **стравив,** тільки не відмовився від її послуг поза власною печерою. Там він готує словом бунт і сіє бурю в душах, а руками пятих колон закладає динаміт... для великого вибуху в переддень приходу **його самого.** Намагана боротьба проти його доктрини даремна, **устійнити треба її вже джерело і вогнем його випалили.** Часу для цього було доволі, однак світ безжурно приглядався цікавому видовищу, рахував можливості і в потребі навіть послужився ним та обовязком взаємности сам прислужився аж до того, що врешті довелось самому ставати на чергу як рокована йому здобича. В цьому світі дрімають велетенські сили досвіду, традиції і моральних вартостей, однак він чомусь їх не оцінює належною мірою. Він свобідний, голосить невтомно клич оборони свободи, проте якось не видно, що має він в собі справді стільки свободи **рішення,** як цього в дійсності треба. Здається, він дуже спутаний власним правом свідомости і **не хоче того, що власне повинен. Як би не мав віри в свою правду і правоту серця!** Щолиш вчора цей сам світ оглядав упадок двох хоробрих народів і причину його відкрив у **неправоті** їхнього діяння, яка в одного з них об'являлась в небувалих огріхах розбою і народовбивства. Остережний то був знак, небуденною мірою повчаючий, **як не треба поступати.** Але від цього вчорашнього прикладу ще дуже далеко до знаття, **як сьогодні треба жити і чинити,** щоби у **правоті життя** злий демон **не находив** для себе поживи і мусів «голодний» вертатися до своєї печери на довгий, а може й вічний зимовий сон.

Сьогодні він не думає ні про «такий» спочинок, ні про відступ взагалі. Він повний надій. В його таборі кипить праця. Мільйони рабів, сотки мільйонів заляканих і багато-багато «добровільних» союзників і нікчемних вислужників працює по обох боках залізної завіси на не тільки, щоб він міг далі йти. Від його тіні почорніла велика Евразія, до тієї тіні чомусь і людина і світ вже так привикли, немов би мала вона залишитися і вже ніколи в історії не зійти з обріїв землі. Розливається вона в простір жадібно і спішно, як би знала, що це власне її «час» прийшов, її пора «діявольської інтеґрації і синтези» простим способом фізичного руху живої маси. Боротися із нею треба, як із сараною, повінню, пошестю, заразою — спішно і цілком своєрідньо. Без генеральних баталій, ясно, справа не піде.

Висновок для загрожених є один: **власне здоровля** — не зрадливо-сповидне, але повне і всебічне, — таке, що небезпеку гостро відчуває і боїться її, однак **не трусить, не ховається і не пробує з нею зговору.** Атомна чи воднева бомба ще не вихід, коли знаходяться охочі прислужники і зраджують їхню таємницю, або, коли вкінці можуть знайтись і такі, що готові бомби викрадуть і передадуть їх туди, куди треба, або в наглій потребі зірвуть їх у зле бережених арсеналах.

Несамовита є наша доба розкритих таємниць і розбитого атому. Брутально, до кореня

зрушена природа і вивернута в смертельних судорогах потворно взірваного лона. Лезом жадоби глибоко увігнався в неї холодний ніж, жорстоко розпанахав її серце на двоє, і жадібний знати, — **взнав.** Знетвореним трупом лежить горілиць обнажена тайна, а над нею застиг кривавий зривач печатей, — сам нагий і вже без таємниць. Яка зустріч, яке вітання! "Hic natura — virgo et mater, ecce homo — "filius" Dei!"

— Хтось здалека дивиться і по свойому бачений образ на вазі важить. Вагається під тяжким зором ваги, а зір блукає за рухами її гри. Вага не рішається, не рішений і важник.

Тому на другому боці ще час відкласти розважно свій ніж нагого знання, і вже лиш духом живим зірвати печать тієї в собі останньої тайни, що її, невідомо як, сам запечатав і про все забув. **Визволити власну силу,** яка повинна була самоявно розгорнутися і не боятися, що буде зраджена, або й украдена. Хоч явновидна і явночинна — не є обнажена для тих, що тільки із чужих читають книг. Не взнають, з якого вийшла роду і чиїм мечем та волею така вона певна і незбагненно сильна — доки самі не почують її в собі. Ні силою пірвати, ні перемовити словом, ні золотом купити її не можна. А коли в нестямі кинуться за нею в погоню і по цілій землі начнуть вбивати всюди її зриме тіло — то вкінці схаменуться і побачуть, що били в порожнечу, її живої, невмирущої незримости смертельно не досягнули. Завойовникам і руїнникам матерії наперекір і на горе — проклята ними тайна незримости знову зримо жива, а **найбуйніше цвіте позаду них — на боєвищах їхніх голосних перемог і гремучої слави.**

Так, хай же блудний син не чекає на світовому роздоріжжі, здерevілий над трупом матері, але хай **спамятається,** щоб не мусів далі шукати очима доріг смерти, але зараз же, **отут,** — перед обличчям смертельного гріху, вернувся на забуту собою **правдиву** дорогу. Вона чудотворна, вона воскресить покривджене і знетворене, та виведе його самого із темряви на спільну для свого живого світа — **дорогу сина.**

Не забувати ні на хвилину, що там іде вагання на вазі **зримих** засобів для останньої гри за ... **долю людини.** Червоний ватажок давно рішився гру почати, він **тільки чекає пори.** Про тайну незримої сили він знає, йому теж відомі одчайні поклики на її пробуд, він ще лиш не знає, як глибоко той поклик в людину вже сягнув. **І в тому вічна слабість чорнокнижника червоного Сходу.** Та горе світові, коли він відкриє, що спамят взагалі не почався, бо тоді рішальний бій він начне першим, і залишиться на землі перший, хочби навіть перший мав бути водночас і **останній.**

Захід не мусить тільки стежити і жахом розвертими очима дивитись у східню ґегенну. Живопальні містерії чорної меси — давня там правда, а маґія важення і гонитва за тайною життєтворної сили — вивершили з костей людських багато нових «пам'ятників». Захід мусить стежити більше **за собою,** щоб **свій повний зпамят** міг вчасно кинути на вагу — не ту, що в людських руках, а ту, що **долею вагається між землею і небом, між людиною і Богом, між сином і батьком.** Кинути отой свій вяжень повного спамятання і без вагання почати **перший** — не гру округлими бомбами на тоці землі **за багатий стіл життя,** але почати благословенний похід проти сатани — **за царство Сина Божого.**

Пора остаточно розглянутись в терені ворожих і своїх сил. Чи знає він — **розумний Захід,** — де був **Рубікон** для червоного хана і чому було чути стріли в Парижі і Роттердамі? Чи спитав він коли, чому цей Рубікон вже тридцять і три роки котить **червоні** хвилі до Чорного Моря? Він не цікавий шукати **дійсної** причини, хоч нині кривавиться вже ціла земля від своїх Рубіконів, яких вже так багато, що води океанів потемніли, а в них і синя вода висот Божих — мутніє.

Україна є Рубікон — перший на Захід і останній на Схід. Не від червоної зорі на небі Сходу він червоний, а від проливаної крови, що в ній безсильний деспот прагне вбити і втопити його вічну силу.

Український Рубікон — до сьогодні не перейдено, а на його дні лежать кинені кості нескінченої гри. Тому хильцем підкрались на Захід тіні скрито вбивників, щоб вибухом зірвати **дві цілілі людські твердині української ідеї,** а з їхніх пошматованих тіл витиснути останні краплини **памяти.** Вони то — на кинутих історією України костях — почали **від себе нову гру,** і памятали, **де лежать рідні кості всіх часів,** та знали, як їх назад підняти і **в новому храмі слави соборно на вічну память зложити.** Відома їм була тайна Рубікону, що його ворог міряв по зверхній ширині, а був сліпий на його незмірну глибінь. І він навмання шукав усюди укритого скарбу, перейшов всі українські води, розкопував могили і зривав гори, палив села і церкви, бичував голодом мільйони, перестрівав кожного і наганом зазирав у серце — а проте ніде не найшов його. А коли над червоними водами Рубікону зривався знову горячий вітер, він — раз і другий — найшов таємне джерело грізних подувів, і ... **вдарив.** Щоби ми сьогодні **врешті вже** пізнали **великість втрати і ... схаменулися** над тими привравами, що їх навіжено рили і вкінці вирили на власну загибіль; над тими гробами, що їх вже начинили братнім тілом. Щоб, шмагані бичем зависти і осатанілої гонитви за лаврами героїв — «спасителів народу», ми **не** попали в западню безвихідної розпачі ... і не погубили себе самі. Ворог стоїть безрадний перед непрохідними мурами нашої твердині духа, а її оборонці у братовбивчій гризні за владу — близькі вже хвилини, коли нестерпна напруга **зірветься** і розладується окликом нестямного жаху: **«ворог у місті, спасайся хто може!»** І хоробра колись залога кинеться голіруч тікати з міста і **«спасатися»** на ворожих штиках.

Невже справді неймовірне — дійсне, і хитрий ворог не помилився, коли підступом вдарив і влучив в серце оборони? Невже це правда, що окрім тих двох нікого не було більше на **варті** і ворог по трупах мертвих **сторожів** перейшов нездобутий Рубікон, увійшов в душу і посіяв там своє зерно смерти? Ні, ми віримо, що страшна уява — тільки **дзвін тривоги, в який український дух б'є**

— не на сполох давно окрадених сплячих, але на **спамять живих** в оточеній твердині. Нехай оборонці памятають про небезпеки постійної облоги і життя в облозі. Нехай не перестають в день і в ночі зорити за рухами ворога, який напевно робить глибокі підступи, щоб **від основ і з нутра розсадити живу і славну твердиню української ідеї.** Оборона її на фронті внутрішніх теренів і глибин — **це і є найсутніше життя «народу в поході».** То невід'ємний із його долі час справжнього виростання і дозрівання для ясно освідомленого призначення, яке збувається в невхильно повязаній черзі завдань і жертвенних виконань. **«Моральний лад нації в боротьбі» має силу «самостановного закону життя»,** який недопускає ні самоволі ухильних амбіцій, ні вигідного вибору благ та їх незвязаного споживання. Наперед праця і жертва, а з годом вже признання, слава — чи теж навіть і **важке** ярмо влади, до якого так рвуться його деякі гордовиті оборонці. Затяжний на глибинному фронті бій йде не виключно проти механічних підкопів ворожої облоги, що в такому розумінні давно була б трагічно для нас закінчена, але йде він ... **за власну душу. І його** треба повністю виграти, щоб **з внутрішнього становища абсолютної перемоги** набути основної свободи почину і перейти **в генеральний виступ.**

Проти хана Півночі Україна мусить вийти в поле Цезарем під прапором Христа. Готувати великий виступ-похід може вона з найглибшої основи свого буття. Вийти завтра в поле в панцирі бога війни — для цього невмістні в ролі передумови ні **Цезар** ні цезаризм. Навіть сила месіянізму і горяча туга за **Месією** не сповнили б ще достатньої міри для великого визволу. Одне і друге — дуже **відірваний** ідеал, бачений десь на неясному обрію, далеко від будучности. А Україні не **чекати** їх треба, але вже **сьогодні** визволюватися власною **дійсною** силою саме від спільного ярма і месіянізму і цезаризму, що зрослись в постать **реальної потвори.** Сфанатизована **«звіролюдина»** йде проти Бога своєю «вірою», в якій переплела світовий месіянізм зла із тьмою місцевого деспотизму **в живу подобу.** В її обличчі Україна не може прийняти у свою свідомість **сьогодня** якогось історичного зразка месіянізму і цезаризму, але повинна начати визвіл із того, **чим вона є,** із дійсности свого людського буття ростити для себе свою головну заповідь:

завернути людину із бездоріж світових на природне їй старе місце в землі і народі, з яких органічно виросла;

допомогти їй потоптане право людської гідности очистити і **вірою** в себе повно його розвинути;

віру людини підняти вище і від словної заявности перейти до чинної її **справжньости**;

відношення між людиною і Богом прояснити на внутрішній ланці живого духа в союз **Сина і Батька,** в якому буде сказано найбільше про **повинності** сина, а нічого про його **права** і вимоги супроти **повинного** батька;

життя у світі бачити. розвивати і творити з основи його **Божої односутности,** а різниці і форми її органічного, історичного і духового виразу рахувати набутою ласкою, а не твором власного вміння, щоб з талану і долі не робити негідного торгу тоді, коли вони призначені родити як дерево, яке дарує всі свої овочі, а собі залишає саму радість плоду і дарування;

злого не сприймати, а злих учити **добром.**

Отут і **справжній месіянізм і правдивий цезаризм вільної і повної людини.** Ростить вона їх із себе **як вдячний чин, який** не почуває, що твір свій творив для себе і тому повинен **самий** його **спожити.**

Тугою України є мати і багато таких синів і самій вкінці бути **Сином.** Ось тому готовити повинна життєвий похід і вийти цезарем в поле на змаг із злом — під прапором **Божого Сина.** Треба, щоб Цезар не підіймав меча проти Месії, бо цей добровільно віддав йому належне, та не може дати ще теж і того, що **взяти** не спроможений і Цезар. Так було — наша ж доба показує на зміну — не в обличчі Месії, в якому життя записалось усім своїм найгіршим і найліпшим, але в обличчі **грядучого** Цезаря, щоб заповіджений прихід першого попередити і землю йому до ніг **простелити.** Нехай Україні, як матері, буде вільно леліяти в серці горячу мрію — зродити його — **провісника,** і самій від надії його зростання в багатому її лоні — **просвітліти.**

На Захід — як би погасав вогонь і не було вже таємниць, на Схід — червона луна і горе перебитих тайновидів, і пропасть потопленої тайни. Там ще лиш Україна — на зорях страшної весни своєї ворожить і **когось** виглядає. **Дівою** простоволоса вийшла ще раз, та не у степ і не над воду прийшла кликати і **голосити.** З вогненного моря злинула мироносиця земна, з очима піднятими в небо, щоб надхненна була духом невидимим, отим, що вперве носився над водами. Нехай пролита кров на її землі пересвятиться і спливе у новий дзбан живої води. **А** станеться і буде так, як звелить — **Він.**

*

* *

Є призначення, яке не збувається раніше, ніж призначений сам не заговорить, що він і **призваний і покликаний.** Велике призначення терпеливе і чекає слова людини та доказу її **віри** у власне покликання.

Пригадаймо ...

Друга нищівна хуртовина доби знялася несміло на Заході, метнулася дико світом, якби шукала собі місця, аж зупинилася над землею кривавих походів, золотих нив, степових могил і горобиних ночей. Отут найшла його — боєвище за світову владу і найдорощу здобичу сподіваної перемоги.

Поперек і здовж пройшла його **вогнем і ножем** — і сама минулася.

І знову довкола старе ненависне море солоної води. Кидає прибоєм мутні лави хвиль, заливає потопом, гризе і розмиває.

Чарівна колись країна сонця, землі і квіту — сьогодні замкнутий холодом тюремної води похмурний самотній острів. Покинутий, забутий, —

приречений розпастися і зникнути в сірому безмірі ледяних криг.

Та соняшна **сила** рідного над **ним** синього океану незборно молода і вічно ласкава йому **весільними** дарами своїх **животворних** щедрот. Полумяним жаром топить довкола гострі леза криг і велить жадібному морю лютитися в собі, кипіти в глибинах неспокоєм, і, за власним сказом і варом, поневільно давати вічній жертві цілющу хвилину передиху і спочину.

Стоїть у соняшній зливі могутній острів твердю скелі, немов би постаттю мітичного титана виріс в гору і дивиться в . . . сонце.

Невгнутий триває **однїстю** потрійної сили: тієї першої від **землі,** що спочила в надрах вічного буття і глибша від кожного моря над собою; тієї другої від невмирущого вогню, що палає жаром **живої крови** і топить леди мертвого небуття; тієї третьої, що із **Божого Духа,** — сущого в землі і крові поривом туги бути **людиною** і творчо рости свою ідею богоподібного життя.

Український Титан — Прометей живий, бо споживає окови і скелю неволі перетворно в себе; **тож буде розкований сам від себе.**

Дні хмарні і соняшні минають, а їм на зміну повільно повзуть **кромішні** ночі, між ними витають і . . . **зоряні.**

Як у розкриту книгу бувалого поринає духовий зір титана в безодню нічного неба і ворожить на зорах, що срібно вицвіли з туманів і мряковин. Різної вони ясности, величини і віддалі, проте в темряві всі видні і всі . . . **світять.**

Любо Титанові поринати в тихі води людської слави, переходити думкою від одної до другої, установляти місце і час їхніх народин та виявляти спосіб їх зоряного буття, чи їхній звязок з тими, кого покинули.

Незмірно багата, таємнича і незбагнута світова ніч! **Проте близька вона і думці і серцю,** а найблища у місячну повню, коли туга до зір така безмежна, що самий небозвід лине долі їй назустріч, і зорями своїми, немов очима, дивиться в душу так глибоко, що, здається, чути шепіт його великої молитви.

Он . . . багате сузіря із двома великими братніми зорями по середині . . . Спливає над острів і осідає на шпилях **дрімучих** зір. Займаються гори відцвітом зяйва, і зорі горять червоно, а з обох великих падають незліченні рубіни-сльози? . . . рікою пливуть і пливуть. Видно, недавно вони і передчасно одірвались від землі, бо стільки ще крови живої рине нараз із відкритих ран назад на землю. Оддають повинний їй **довг життя,** дарують **заповіт духової жертви** і передають **прапор вічної ідеї.**

Жертовна містерія зоряної ночі гасне. Їй у слід линуть слова жалібної землі: **Симон і Євген.**

Укритий прапором, що зітканий соборним зусиллям усіх сузір на небі рідної історії, — стане Український Титан на своїй скелі і повернеться на всі чотири сторони світу, щоб по черзі до схід сонця гомоніли чотири заповіді його віри:

Людина — орач на **вічній** землі, та плуг її оре не глибоко, а спішить заорати, як далеко видять очі, хоч втомлені руки встигають кинути долі лиш зерна щоденних потреб. Людина — сірий **збирач хліба,** і хоч не багато сіє для себе, не збирає всього сама, а й збору добре не сховає.

Народ є сівач, що йде за **плугом часу** і, думкою гнаний, кидає глибоко в землю вибране зерно життя. Та і він не встигає засіяти заораних поколіннями нив, теж і йому не щастить зібрати і спожити дарів врожаю, бо жниво його ще зеленим, немов на тоці, толочить голодна сарань отих косарів, що косять життя для смерти.

Світ — то Божа земля — за широка для ока людини і за глибока для думки народу, щоб можна її проглянути наскрізь і руками обняти як **свою ниву.** І орачі для хліба, і сівачі для життя і їхні спільні врожаї — усі пропадають в незмірній їх глибині. Так є, так буде і так бути мусить — доки людина в народі і нарід в людях не збагнуть духом живим, що треба їм у Божу землю **посіятися самим.** Для врожаю і того жнива, що їх зібрати спроможен хіба лише той, хто **творив,** не думаючи про врожай, хто **сіяв,** не бувши спраглий жнива.

Бог є дійсна міра для безконечних можливостей і можливих безмірів. Міра добра і правдива, бо повна правди і добра. У тій мірі повноти буття — нічому не тісно, бо все сповнилось від скарбу Божої міри.

*
* *

Людина, нарід і світ — **одна дорога,** на якій вмірають лише ті, що, спрагнені її скоріш перейти, — **зупиняються,** а живуть всі ті, що нею так довго йдуть, аж самі засіються на ній для живої вічности.

Оба Вони — і Симон і Євген — як вже казали зорі, у ню посіялись і для неї — для дороги.

Україно! Ти жива є дорога на грані пропастей смерти і небуття. Несеш у серці невмируще зерно — Твою віру живого духа у вічного Бога, Твою тугу сина — іти до нього, до Батька.

У ніч світової темряви хай же горить твоє серце і так жертвенно світить жертовними зорями Твойого рідного неба, аж роз'ясниться в . . . **Божий День.**

Ол. Неприцький-Грановський

ЦІНА ПРИНЦИПУ

Трудна та путь, само життя немиле
Тому, хто принцип ставить вище
Своїх вигод; і хто діла зогнилі
Ганьбить і кличе правду віще, —
Щоб душу в месть народну перекуть
Й людей вперед вести на чесну путь!

1951.

Килимник Степан

Доба Мазепи

Розділ 1-й.

> **«Всі покою щиро прагнуть,**
> **а не в один гуж всі тягнуть:**
> . . . .
> **През незгоду всі пропали**
> **Сами себе звоювали!» . . .**
> Ів. Мазепа.

ВСТУП.

Іван МАЗЕПА - Калединський — це незвичайна постать не лише для України, але й для світової історії. В письменстві кожної европейської держави є чимало письмових відомостей, наукових і поетичних творів, в яких кожний нарід по своєму і привабливо висвітлює великого гетьмана МАЗЕПУ, героя XVII сторіччя; співставлять його тогочасним сильним постатям Кароля XII, короля шведського та Петра І, царя московського.

Життя гетьмана таке бурхливе, цільне, багатогранне, повне перемог, досягнень, перешкод, поразок, і, нарешті, такий трагічний його кінець — все це вразило буйну фантазію поетів, ясний розум учених і тогочасної дипломатії.

Ім'я МАЗЕПИ протягом 200 років не сходить з уст його прихильників, ворогів, не сходить із сторінок літератури й історії, свіже й живе до нині в народній пам'яті, в народній творчості і в душі українського народу.

Світова література, найвидатніші її представники, як Байрон, Вольтер, Гюго, Міцкевич, Пушкін і багато багато інших виспівали великого борця духа й волі, гетьмана МАЗЕПУ та поставили ім'я його рядом з вічними іменами в світовій літературі — Фауста, Дон-Жуана тощо.

Навколо імені гетьмана МАЗЕПИ створились численні леґенди в його вітчизні, як також і у всьому світі, в таборі його прихильників і ворогів.

На жаль, ані історики, ані Академія Наук не зібрали докладно і не систематизували ще й на сьогодні численного матеряли про гетьмана МАЗЕПУ. А письмова документація про нього розкидана по всьому світу: на Україні, Франції, Росії, Туреччині, Англії, Швеції, Румунії, Данії і, навіть, за океан потрапили документи про цю історичну постать.

Не дивно, що й до цього часу ми зустрічаємо розбіжність поглядів у розумінні великого гетьмана МАЗЕПИ — як володаря, як дипльомата-політика, як людини взагалі і як великого українського патріота.

Цю велику постать ми зможемо побачити у всю височінь. у повній силі й могутності, красі і зрозумінні лише тоді, коли ми простудіюємо докладно його часи (добу), обставини, тодішні події, його виховання й освіту, стан України кінця XVII сторіччя і початок XVIII, зокрема — політичний стан тодішньої Східньої Европи.

СТАН УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ
(Кінець XVII стор.).

На кінець XVII сторіччя територія УКРАЇНИ була зменшена до меж ГЕТЬМАНЩИНИ, до складу якої входила тоді Чернігівщина, Полтавщина, м. Київ з невеликою околицею на Правому березі та Запоріжжя, що займало частину Катеринославщини та частину Херсонщини і жило своїм лицарським звичаєм — «Держава в державі», але складовою частиною Гетьманщини. Решта українських земель була поза владою гетьманату, а саме: Слобідська Україна, займала тоді територію нинішньої Харківщини і суміжні з нею повіти Курщини та Вороніжчини. Як нам відомо, українська колонізація Слободжанщини, започаткована з часів Остряниці, посилилась під час Хмельниччини, особливо масового характеру набула українська еміґрація до Слободжанщини за доби Руїни.

Слободжанщина була під Москвою і московський уряд охоче впускав українську еміґрацію сюди, бо там були пустопорожні і незаселені землі, а разом з тим українська колонізація була захистом московської території на південному сході від диких степових орд. Навіть більше, московський уряд деякий час дозволяв українцям-еміґрантам організовувати своє громадське життя так, як їм було краще і вигідніше, дозволялось заводити той лад, який був у них на батьківщині. І, природньо — на Слободжанщині будуються нові міста — Харків, Суми, Охтирка, Острогожзьк і другі. Організуються і козачі полки (у нашому розумінні — територія губерні, кантона) — Харківський, Сумський, Охтирський, Острогожзький, Ізюмський. Полки поділяються на сотні (бл. повіти) з резиденцією в сотенних містах. Там вибиралась полкова та сотенна старшина, як і на Україні. Не обиралось лише гетьмана та генеральної старшини. Управлялась Слободжанщина з Москви, так званим Слобідським Приказом, своєрідним міністерством.

Гетьман Самойлович, пізніше гетьман МАЗЕПА клопоталися перед Москвою про приєднання Слободжанщини до Гетьманщини, але марні були заходи: Москва міцно тримала і територію і людність Слободжанщини у своїх руках — насамперед, як багатий край і, друге, як надійний захист від дикого кочового степу своїх «природніх» південних границь.

Правда, українська людність Слободжанщини, викинута волею історії за межі батьківщини, інтуїтивно виконала для України свою насправді

велику місію, вона плугом і мечем повернула стародавні щиро українські землі, утрачені Україною ще за княжої доби. Таким чином, українська колонізація посунулась далеко на схід і на південь до Чорного моря — українських справжніх етнографічних меж.

Правобережжя — з півдня по Кам'янець Подільський, Бар, Немирів — було в руках турків; на південь — у бік Молдавії, українці жили тихо, не брали ніякої участі в політичному житті, наче зберігали свої сили для майбутнього.

Київщина вважалася за Польщею, і на бажання короля Собеського там був заведений козацький лад. На чолі тієї козаччини стояв тоді славний Хвастівський полковник Семен Гурка, прозваний в історії і літературі Палієм. Цей розумний, освічений і талановитий вождь поводився там цілком самостійно, як незалежний князь, і спрямовував усю свою діяльність до з'єднання Київщини, а краще сказати — Правобережжя з Гетьманщиною.

Щодалі на захід, то в більш занедбаному стані була українська культура. Козацький рух намагався вирвати з польських лап Волинь, Холмщину і Галичину, але йому не пощастило. Не раз козацькі полки «гостювали» у згаданих землях, народ приставав до козаків, хвилювався, утікав і мріяв про визволення. Але Річ-Посполита так міцно тримала ці землі у своїх руках, що західнє українство неспроможне було зорганізуватися для боротьби з Польщею і терпіло муки у страшній неволі.

Таким чином, з поділом України на дві частини, а тим і послабленням КОЗАЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ, її сили на заході — Західньо-українські землі — занепадають остаточно.

Українська шляхта на цих землях златинізувалась і ополячилась, українське населення на західніх землях залишилось без верхівки, без своєї інтелігенції. Міщани були видалені з міського громадського життя; українське православне духовенство було принижене, безправне; селянство засуджене на важку безпросвітну панщину.

Все українське православне населення позбавлено політичних, громадських, навіть персональних прав. Православіє придушено, а пізніше скасовано і насильно замінено уніятством.

У Галичині та Холмщині 1700 року введено унію. Правда, цьому допоміг Львівський православний владика Йосиф Шумлянський. Львівські братчики завзято боролись, але не сила була їм витримати натиску Польщі і поневолі пристали до унії, сподіваючись на повернення прав. Тих жаданих прав і уніятам не повернули.

1711 року заведено унію і на Волині. Тут населення боронилось, протистояло, але ніщо не допомогло, бо православне духовенство вимирало, а нового наставляти не дозволила Польща, і нікому було виконувати християнські треби за грецьким обрядом.

Через 50 років така ж доля постигла і Закарпаття під жорстокою зверхністю Угорщини.

Культурне і громадське життя на всіх землях українських поза межами Гетьманщини завмерло. Очі й думки всіх підневолених українців були звернені в бік Гетьманщини, відтіля і ждали помочі і надії на визволення, на з'єднання.

У такому стані були українці і українські землі на час гетьманування МАЗЕПИ.

ГЕТЬМАНЩИНА ДО МАЗЕПИ

Під час Хмельниччини козацька старшина збагатилася, витиснула польську шляхту з України, сама зайняла її маєтки, її місце. Після Хмельниччини козацька старшина стає командною верствою на Гетьманщині. Всі гетьмани, починаючи з Івана Виговського, за малим винятком, орієнтувалися в державі на козацьку старшину, чому й прибрали справедливу назву «старшинських гетьманів». Виняток складали лише Дем'ян Многогрішний та Суховієнко. Гетьманування двох останніх, зокрема Суховієнка, треба віднести до орієнтації на народні маси. Але цих гетьманів керівництво було обмежене й коротке, суперечило Москві, тому й дії їх не позначились на житті та політиці України.

Величезні простори — землі після звільнення України від польської займанщини — попадають до рук козацької старшини, яка й утворює нову українську шляхту та (пізніше) своєрідну аристократію. Ця козацька «нова шляхта» тоді вже «вбилася в палки», і, головно, переслідувала свої персональні інтереси, а краще сказати, ставить в більшості передусім свої вигоди, пильнує свої маєтности, та пливе здебільшого без спротиву за московською течією; Москва задобрювала козацьку старшину, наділяла її маєтностями, підвищувала ранги, давала різні привілеї, щоб легче перетягнути на свій бік. І ця старшина, на жаль, «користала з ласк московських правителів». Академик Михайло Грушевський так пише про це:

> ... «Обкроюючи політичні свободи України, добиваючися все нових і нових уступок від старшини в політичних справах, московські правителі сповняли її прошення щодо маєтностей і володінь і в цей бік справляли інтереси старшини. Витворити на Україні маючу поміщицьку верству, закріпостити їй селянську людність — це значило зблизити і приподобити Україну до такого поміщицького, невільничого ладу, Московщини. Заразом це збільшило ворожнечу між народом українським і його політичними проводирями, розкопувало все ширше той рів, що відділяє їх. Приборкувало і слободолюбну народню масу — «род сіцев иже свободи хочет», як писав про Україну старий Барановіч, — цей народ, що не хотів коритися московським порядкам (як то показав повстанням 1668 року). І заразом, віддаючи в неволю нарід, давало налигач на старшину. Московські правителі розуміли, як добре кожної хвилі зможуть пострашити її, що підіймуть на неї поневолений нарід».

І дійсно, московський уряд задобрював козацьку старшину, прихиляв до себе, роздаючи «за вірну службу» маєтності та затверджуючи уже надані попереду гетьманами, а цим Москва і «прибирала до рук» козацьку старшину.

Старшина перетворилась у поміщицьку верству і, прибравши силу-силенну землі, почала «прибирати уже до своїх «рук» і «поспільство», «чернь» — цеб то селян і козаків. Спочатку селяни лише допомагали козацькій старшині у спільних громадських справах, як греблі гатити, дороги виправляти чи проводити, млини ставити, а пізніше вже допомагали при покосі, при жнивах, виконували шарварки, «толоку (гуртову товариську допомогу) тощо. Ще пізніше, коли земель вже було замало, а апетит старшини у цій справі зростав і старшина продовжувала випрошувати у Москви і далі маєтності, то Москва почала роздавати старшині землі вже населені. Отже земля вважалась старшинською власністю з «підсусідками», цебто з тими селянами, які жили на цій землі, як наново поселені, а часто жили з діда прадіда. Ці селяни мало-по-малу і переходили в «послушенство», а потім і у «підданство». Це було вигідно старшині, а ще вигідніше Московщині, де кріпосницький лад існував. Введення ж кріпацтва на Україні було вигідно Москві, бо це вже змінювало демократичні засади на Гетьманщині і наближало Україну до Москви.

Цьому сприяло ще й те, що при гетьмані Самойловичеві «перегнали» людей з Правобережжя на Лівобережжя. Тут їх розселили на церковних землях, «ранґових» (які належали урядам, що в Польщі звали «королівщинами»), а також і на старшинських. Спочатку ці селяни були «підсусідками», як було згадано перед цим, потім посполитими в «послушенстві», а ще пізніше перейшли в «підданих». Допомогло цій справі ще й те, що деякі шляхтичі пристали до українського війська ще за Хмельниччини, а тим і утримали свої маєтності з тим ладом, який існував попереду в цих маєтностях, разом і «послушенство». Козацька старшина, домагаючись права на «підданих», покликалась у цій справі на польську згадану шляхту...

Отже козацька старшина мало-по-малу перейшла в «пани». Були навіть клопотання гетьманів, щоб усю землю, якою володіла старшина, разово закріпити за нею. Москва на це погодилася і воліла, щоб кожний старшина окремо випрошував, а тим і кожний зокрема був у ласці Москви, почував би себе від неї залежним. Той час, час безперервних війн, повстань, еміґрації, насильних «переганянь» селян з одного місця на друге, часто примушували уряд чи навіть самих селян осідати на манастирських та старшинських землях, а тим і брати на себе певні зобов'язання перед господарем за право господарювання на його землі. Старшина з цього користала і вже при гетьмані Самойловичеві піднімала питання про «підданство», про обов'язки людей, які осаджувались на їх землях. Пізніше ця старшина домагається взагалі «підданства» селян, що мешкали на її землях. Коли ж вільних земель не було, а старшина продовжувала випрошувати маєтки, то Москва почала роздавати і закріплювати землі вже давно заселені, звичайно, землі роздавались разом із селянами. Дрібна старшина, яка не могла випрошувати земель за «заслуги», не мала змоги одержувати маєтності, зайнялась скуповуванням селянських земель. Козацьких же земель скуповувати не можна було, а тому козацька старшина «видаляла» козаків із війська, з реєстру, чи, як тоді говорили, з «компуту» і тоді їх землі пригрібала. Дуже часто бували тоді просто насильства козацької старшини в цій справі.

Отже Москва такими методами «будувала» для українських селян нову неволю — способом закріплення за старшиною земель разом із селянами — механічне поневолення.

Гетьмани — вибранці старшини — залежать подвійно від Москви і від старшини, а тому і виконують волю останньої: допомагають старшині заволодіти землею, а разом і селянами. Так «підкопувався» політичний і громадський лад у Гетьманщині.

Козацька старшина зайняла домінуюче становище. Вона приймає шляхетські герби, намагається вишукувати родовіди, установлює своєрідний, корисний старшині, лад в урядах, судах; за відсутністю законів застосовує «Литовський Статут» та «Магдебурґське право» в розумінні «панських прав». Вступ до козацтва селянству був заборонений і селянство попадає у важкий стан. Козацька «чернь» також знаходиться у цілковитій, не лише в адміністративній, але і в економічній залежності від старшини.

В 1701 році вже панщина визнається законною на всіх поміщицьких, манастирських та «ранґових» землях. Два дні на тиждень селяни працюють на господаря землі, чотири — на себе. Народня тогочасна творчість так характеризує ту панщину:

«Ой горе нам, це Гетьманщина —
Надокучила вража панщина,
Що ходячи поїси, сидячи виспишся.
Як на панщину йду — ані кришечки,
Обливають мене дрібні слізочки»....

Незадоволення селян і козацької черні зростають. Навколо обурення проти старшини, проти гетьмана. Найприкріше те, що селянство і «чернь» виливають всю злобу на гетьманів, на старшину, і недобачують тут головного винуватця їх горя — московської політики, московської руки.

Незадоволення низів переходить в протест і обурення проти гетьмана МАЗЕПИ, якого селянство вважало головним винуватцем «нового ладу», «польського ладу», бо, мовляв, і сам він «лях», а тому і ставить порядки польські.

Вся любов і надія селян Гетьманщини була скерована на Правобережне козацтво, у бік свободолюбного вірного козака Семена П а л і я.

Гетьман і козацька старшина відчували й бачили народні кривди, але не реаґували належно, а може й несила була запобігти тим кривдам, бо боялись попасти в неласку Москви.

Часті виступи, протести, повстання селянства і «черні» примусили гетьмана і старшину організувати наймані полки з різного зброду, — так звані «сердюки» і «компанійці», а Москва, користуючись цим, засилала для «охорони» і свої полки. (Це, правда, було інколи на вимогу старшини та гетьмана).

Москва досягла наміченої цілі: викопала прірву між козацькою старшиною та селянством і «черню». Лише при таких умовах змогла Москва цілком панувати в Україні. Аж з часом відчула та зрозуміла цю «опіку» і «доброту» та політику козацька старшина. Треба було мудрого керівництва, щоб оздоровити справу взаємин станів на Україні (в Гетьманщині) і вивести її з такого важкого становища, не легко було це поправити при тих обставинах. Таке важке становище було на Україні у взаєминах верств і станів у добу Мазепи.

БІОГРАФІЧНІ ДАНІ ПРО ГЕТЬМАНА МАЗЕПУ.

Біографічні дані МАЗЕПИ складає все його життя і діяльність, а тому у цьому підрозділі подаються тільки найкоротші відомості про життя гетьмана, головно ті, що тісно в'яжуться з його світоглядом.

Іван Степанович МАЗЕПА-Калединський народився в селі Мазепинцях на Київщині близько Білої Церкви в родині православного українського шляхтича Степана КАЛЕДИНСЬКОГО з придомком Мазепи близько 20 березня 1632 року (точно рік і місяць народження Мазепи невідомий. Окремі джерела показують між 1632—1640 рр.). Батько Івана Мазепи Білоцерківський отаман, за часів Богдана Хмельницького «офіційно пристає до козацької старшини». Мати МАЗЕПИ — Магдалина з української православної родини середнього шляхетського стану Мокієвських.

Родина МАЗЕПИ була дуже релігійна, про це свідчить те, що мати, овдовівши, пішла в манастир і постриглася в черниці, і одна сестра гетьмана, що покинула чоловіка Войнаровського (за прихильність до католицизму) також закінчила своє життя в манастирі черницею.

Початкову освіту дістав МАЗЕПА в Київській Братській школі, продовжив у МОГИЛЯНСЬКІЙ АКАДЕМІЇ по класу реторики, а закінчив у полоцьких єзуїтів, тоді найкращих педагогів. Тут він вивчав філософію. Але точних відомостей про освіту МАЗЕПИ немає. За іншими джерелами МАЗЕПА вчився у Варшавській єзуїтській колегії, окремі джерела подають, що МАЗЕПА вчився закордоном.

Справжнє є те, що МАЗЕПА від 1649—1652 рр. був при дворі польського короля Яна Казимира, спочатку пажем, потім старшиною для окремих доручень у справі дипломатичній. Королем був відряджений на три роки закордон, зокрема в Нідерлянди, де вивчав мови і гарматну справу.

В архівних матер'ялах збереглися дуже скупі відомості про ранні роки МАЗЕПИ. Але з них дізнаємось, що МАЗЕПА — юнак був уродливий, стрункий, вихований, розумний, здібний хлопець, з аристократичними манерами. От і все.

Після повернення МАЗЕПИ зза кордону, він стає довіреною особою короля, пізніше одержує важливі дипломатичні доручення, які виконує досить удало. Таке доручення дістав МАЗЕПА до гетьмана Виговського, пізніше до Юрія Хмельницького, Тетері тощо.

Сумарно цей період Мазепи його сучасниками характеризується так:

МАЗЕПА — це людина польського виховання й европейської культури, високоосвічений, щирий і глибокий український патріот, переконаний прихильник православної віри і національної культури, глибокий знавець міждержавних тодішніх взаємин Европи. Він вихований в аристократичному дусі при дворі короля Яна Казимира. Правда, аристократичний дух пройняв усе його життя і позначився на Гетьманщині і на тій добі України.

При королівськім дворі МАЗЕПІ усміхалась кар'єра й привабливе майбутнє. Він не тішився цим. 1673 року під час польського походу короля Яна Казимира на Україну, МАЗЕПА «подякував королю за службу» і залишився на Україні. (Окремі літератори та навіть деякі історики намагалися це пояснити романтичними справами, але це довести, а краще сказати — ствердити досить трудно).

Після короткого перепочинку, МАЗЕПА вступає до козацького війська. Свою службу козачу розпочав при правобережному гетьмані Дорошенкові. Спочатку він був сотником гетьманської ґвардії, потім генеральним осавулом і, нарешті, генеральним писарем. 1674 року МАЗЕПУ відряжає гетьман Дорошенко у Крим на чолі дипломатичної місії. У цей час він попадає у полон до запорожців, прихильників Самойловича. Тут МАЗЕПА почав службу непомітним «дворянином». Але Самойлович швидко пізнав високі здібності МАЗЕПИ, поставився до свого «бранця» прихильно і з 1632 року МАЗЕПА стає генеральним осавулом, учасником важних дипломатичних місій, пізніше членом генеральної старшини і нарешті генеральним писарем.

МАЗЕПУ ОБИРАЮТЬ НА ГЕТЬМАНА.

Москва пильно стежила за політикою, керівництвом і за персональним життям гетьманів. Доля цих обранців завжди була гірка, а кінець трагічний. Як тільки гетьман осягав загальне признання й народне довір'я — його неминуче ждала важка участь. Щоб мати постійний старшинський контроль над гетьманом, Москва провадила політику з одного боку між гетьманом та старшиною і з другого — між козацтвом («черню») та старшиною. Таким чином, гетьман і старшина були взаємно залежні і разом залежні від Москви. Гетьмани, як було сказано раніш, силою таких обставин примушені були догоджувати старшині та йти за Москвою, хоч в душі більшість була проти.

Друге, Москва безупинно наступала на суверенні права українського народу, не тільки порушуючи, але нехтуючи попередні умови. Крім цього, коли гетьман чи старшина «не милі» були Москві, вона вживала різних провокаційних і брехливих засобів, не гребуючи нічим.

Дипломат французького уряду Де-ля Невіль, що перебував у Москві 5 місяців 1689 року, у своїх «Записках про Московію» так характеризує тодішній московський вищий світ:

... «Москвитяни, власно кажучи, справжні варвари, недовірливі, брехливі, жорстокі, розпусні, обжерливі, користолюбні, жебраки й боягузи. Вони до тої степені грубі і неосвічені, що без помочі німців, яких у Москві велика сила, не могли б нічого доброго зробити».

Друга досить цікава характеристика московських урядовців і військовиків — Йогана Ґеорґа Корба, секретаря посольства цісаря Леопольда І, який перебував у Московщині 1689—1699 рр Це надруковано в його книзі «Diarium itineris in Moscoviam Perillustris», виданій у Відні близько 1700 р. 24 липня 1698 року на вулицях Москви сталося непорозуміння між слугами посла та москвичами:

... «Коли це обманство очевидно було виявлене більш правдивим свідоцтвом, ми не могли надивуватися зіпсуттю звичаїв цього народу і на повну відсутність у них кар на обридливу звичку до брехні і фальшивого свідчення. Серед москвинів завжди і скрізь можна знайти фальшивих свідків, бо до тої міри здеморалізовані у них поняття, що штука обманювати в них вважається майже ознакою високого розуму» ...

Я привів ці цитати не для пропаганди, а для з'ясування характеру тогочасних москвинів, з якими взаємини в ті часи — «не переливки».

Треба пояснити ще й те, що за гетьмана Самойловича у свіжій пам'яті були гіркі муки й голодне життя гетьмана Многогрішного у Сибірі, який «Богові душу був винен», а перед Москвою гріхів не мав ніяких ... І тому Самойлович, як і його попередники, догоджував усім, особливо Москві, щоб не попасти до рук її катів. Попередник МАЗЕПИ, гетьман Самойлович, надто попустив віжки козацькій старшині, яка переходила всякі межі у поводженні і взаєминах з козацькою «черню» та селянством.

Обурення в народі проти козацької старшини й гетьмана росло, прокидалися нерідко бунти-протести ... Звістка про арешт гетьмана Самойловича пронеслась по полках і викликала розруху проти козацької старшини. Зокрема історія відмітила такі значні факти й події: під Кодаком прилуцькі козаки вкинули свого полковника і полкового суддю у вогонь, в других місцях засипали старшинських представників живцем землею; в Гадяцькім полку побили старшину; майже у всіх полках козацьких «чернь» громила старшину; по селах вбивали й грабували орендарів, головне приятелів бувшого гетьмана. У селах сильно відчувалося невдоволення і навіть було чимало випадків виступу селян. Це природньо, бо свобода селян і козацької «черні», завойована 1649—1657 рр., була, властиво, похована.

Козацька старшина домоглася тимчасового призначення наказного гетьмана — полковника БОРКОВСЬКОГО. Але полковник Борковський — людина слабої волі, м'яка і втихомирити, а краще сказати запобігти можливим бунтам не міг. На домагання старшини московський воєвода, улюбленець регентки Софії (вона в той час була регенткою двох малолітніх царевичів — Петра й Івана), — всемогутній Голіцин, який скористався доносами старшини на Самойловича, і який використав слушний час, щоб звалити свої неуспіхи у Кримському поході на голову гетьмана Самойловича. До того Голіцин ще мав чималий апетит на скарби неповинного гетьмана Самойловича. Прибравши половину скарбів Самойловича, Голіцин і сам шукав кандидата на гетьмана, щоб «пустити кінці у воду». МАЗЕПА розумів тогочасний стан, вплинув на Голіцина, приобіцяв йому 10.000 карб. і той допоміг МАЗЕПІ взяти гетьманську булаву.

Перед виборами гетьмана Голіцин скликав Раду Старшинську, усе там узгодив і зарані затвердив «Глухівські статті» (це Переяславська умова, але вже з великими обмеженнями), але й ще з більшими змінами та обмеженнями. Усій старшині, що брала участь у змові і доносі на Самойловича, підвищено військові ранґи (ступені), та надано пільги. Таким чином, прийнято «нові статті» ще більшого обмеження автономії Гетьманщини. Більш активній у змові старшині були надані нові маєтності і затверджено попередні; московські воєводи мали засісти, крім Києва, в Чернігові, Переяславі, Ніжені, Острі і по других містах; козачий реєстр мусів обмежитися 30.000 козаків; осідок гетьмана мав бути в Батурині; для «охорони» гетьмана мав постійно перебувати московський полк стрільців; гетьман позбавлявся права призначати, звільняти чи замінювати генеральну старшину, а також полковників; гетьман позбавлявся права зноситись з іноземними державами; велетенські багатства гетьмана Самойловича мусіли бути поділені пополовині між «царським» (насправді Голіциним) та гетьманським скарбом; заборонялось українцям ввозити до Москви тютюн та горілку; ухвалено тісніше пов'язати Україну (Гетьманщину) з Московщиною способом мішаних шлюбів та своєрідним «обміном» людьми (шляхти, купців, ремісників, духовенства тощо), щоб українці переходили до Московських міст, а москалі до українських. (В письмові пакти останній не внесено, але зобов'язано старшину до виконання).

25. VII. 1687 року на річці Коломак після попереднього усталення «Глухівських статтів» скликано «Військову Раду» (правдиво старшинську, бо козаків було обмаль, не більше 2.000) і на пропозицію Голіцина Рада беззаперечно обрала на гетьмана Івана МАЗЕПУ.

Як і гетьман Самойлович, так і МАЗЕПА вважався старшинським гетьманом. Тому і початки гетьманування МАЗЕПИ позначилися надзвичайними заколотами та бунтами і збройними повстаннями проти старшини.

Особливо значне збройне повстання Петра ІВАНЕНКА відомого в історії під назвою ПЕТРИКА. Для точнішого з'ясування початків гетьманування МАЗЕПИ мусимо зупинитись на постаті Петра Іваненка - ПЕТРИКА.

ПОВСТАННЯ ПЕТРИКА
1692—96 рр.

Самим небезпечним і значним за гетьманування МАЗЕПИ було повстання ПЕТРИКА, яке припало на 1692—1696 рр. Особа Петрика належно не вивчена, іще до цього часу не з'ясована. Сама поява його в ті часи — загадкова. Є твердження і певна думка окремих джерел та істориків, що гетьман МАЗЕПА був пов'язаний з Петриком, що сам гетьман МАЗЕПА розраховував на всеукраїнське повстання — другу Хмельниччину. В той час наче б то МАЗЕПА мав очолити народній рух і звільнити український нарід з московської, а потім і польської неволі. Про це значиться і в маніфесті Петрика.

Тимчасом подаю причини тих заколотів та повстань на основі історичних фактів:

На південному пограниччі з розпорядження царя московського Петра І почали будувати ряд «городків», щоб назавжди позбутися загрози з боку татар. Татари це розуміли і ждали нагоди, щоб поруйнувати ці «городки» (укріплення).

Друге, гетьманами для утримання «сердюків» та «компанійців» — найманого війська, було введено оранди (оренди) на куріння горілки, шинкування нею, на продаж тютюну, дьогтю. Селяни і козацька «чернь» від цього дуже терпіли і були невдоволені.

Трете, утиски козацькою старшиною «черні», а також уведення поступово «послушенства», потім «підданства». Четверте головне, Москва знахабніла і тягла з України безліч податків у різних формах — все це і підготувало ґрунт для ПЕТРИКОВОГО повстання.

З усіх справ ПЕТРИКА, з його документації, яка збереглася до цього часу, бачимо, що Петрик — це людина незвичайна, з широкими плянами, розрахованими на козацькі маси, на загальне повстання. Як видно, це був глибокий український патріот.

ІВАНЕНКО - ПЕТРИК — це молодий гетьманський урядовець, писар Кочубея, утік у 1691 році на Запоріжжя, а відтіля дістається у Крим і складає з ханом союзний договір. Зміст договору полягає в тому, що дві держави — Україна і Крим — спільно будуть боротися проти Москви та Польщі, підписують «вічний мир». У договорі 26 травня 1692 року Петрик так іменує Україну: «Удільне Князівство Київське, Чернігівське і всього Війська Запорізького, Городового і Народу Українського». Петрик був визнаний кримським ханом гетьманом всієї України, Правобережної, Лівобережної та Слобідської. Правий берег та Слобідська Украна мали бути приєднані до Гетьманщини збройними силами. (Спогадаймо, що це була мрія і Мазепи, але він розраховував на більші держави, ніж Крим). Перший похід розпочато 1692 року з Запоріжжя.

22 червня 1692 року ПЕТРИК видає такий універсал:

...«Годі дивитися, що нашим ворогом є польський король, Колись ми йому підлягали, а з Божою допомогою, при Богдані Хмельницькому, визволилися з його підданства, а стільки нашкодили польській державі, що вона й досі не може прочуняти. Не дивно теж, що ворогує з нами кримський хан — з давен-давна чинили ми шкоди кримській державі й досі чинимо. Але дивні за те вчинки московських царів: не шаблями ж вони нас завоювали, але наші прадіди, ради віри християнської, піддалися їм по вольній волі. Вони перевели наших людей з правого берега Дніпра на лівий, вони захистилися нашими грудьми перед усіма ворогами так, що відкіля б вороги не прийшли, палитимуть спершу наші міста й села, наших людей братимуть у полон, а Москва сидітиме за нами, як за муром. Але й цього Московщині мало. Усіх нас хоче повернути у своїх невільників і холопів. Спершу забрали в неволю гетьмана Многогрішного, потім Самойловича, що боронили нас, а тепер хочуть повернути нас в досмертну неволю. Теперішньому гетьманові, дозволили роздавати маєтності старшині Запорізького війська, а старшина поділилася нашою братією поміж собою, позаписували її собі і своїм дітям у довічну панщину і тільки ще того не робить, що не запрягає їх до плуга. А Москва потурає старшині в усьому, бо знає, що як наші люди зведуться нінащо і поможичаться, то москалі заволодіють Дніпром, Самарою і скрізь побудують фортеці, що через них не можна буде й ворухнутися...

. . . .

. . . .

«Я кинув батька, матір, жінку, родину, чимало добра і тепер закликаю вас до боротьби за цілість нашої батьківщини і волі. Не на те ми розпочинали діло, щоб руйнувати власну батьківщину, бо погані ті птахи, що власне гніздо каляють, поганий той господар, що власні маєтності руйнує. Ми йдемо на Україну з тим, щоб визволити братів наших і себе від грабунку Москви та її послушників. Сами ви, розумні голови, поміркуйте: чи краще страждати в неволі, бути наймитом чи паном своєї землі? А хай це вам, панове, буде відомо, що сам гетьман, за порадою своїх полковників, послав до мене потайки чоловіка сповістити, що як тільки ми з ордою дійдемо до Самари — всі вони відсахнуться від Москви і укупі з нами стануть воювати гнобителя... коли ви тепер не встанете за свої вольності, то знайте, що загубите їх раз на все і будете довічними московськими невільниками і ніхто вже потім не заступиться за вас»...

Універсали ПЕТРИКА не потребують пояснення. Вони правдиві, глибокі, ясні й конкретні.

На жаль, повстання Петрика не були підтримані ані Запоріжжям, ані масами народніми. Запоріжці, селяни і козацька «чернь» співчували Петрикові, розуміли правдивість його універсалів і думок, але цілим Запоріжжям до нього не приєднались, хоч козакам і не забороняли приставати до Петрика з власної волі. На заклик Петрика під його прапори прийшло 500 запоріжців-добровольців. Проти Петрика вислав МАЗЕПА 4 городових полки і один компанійський,

сам очолив і ще 5 компанійських полків... Петрик рушив у напрямку Полтави. Багато міст і містечок здалися, краще сказати перейшли на бік Петрика, але окремі відмовились здатися; Полтава на лист Петрика також відповіла відмовним та ще й образливим листом. МАЗЕПА розсилав універсали по Україні, називаючи Петрика «дурновітом і погибельним сином». Готовився Мазепа до бою. Татари, зачувши, що йдуть гетьманські війська, повернули до Криму. І сам Петрик побачив, що справа повстання ще не назріла, а тому спід Маячки повернув до Криму. В цей час в Криму пройшла зміна ханів і до ханства прийшов бувший союзник Дорошенка Селім-Гірей, що палав ненавистю до Москви. Петрик показав дві грамоти — гетьмана МАЗЕПИ й Кочубея до хана, щоб допоміг. (Невідомо й досі, чи то грамоти були справжні чи фальшиві). Селім-Гірей на початку 1693 року відрядив 30.000 свого війська з Петриком. І знову Петрик силкувався приєднати запоріжців, але й на цей раз Запоріжжя не пішло. І знову деякі міста здалися, другі стали до спротиву. Татарські війська і тепер, почувши про наближення гетьманських, утекли до Криму. З одчаєм Петрик повернувся на Запоріжжя і знову почав готуватися до нового походу...

1695 року у відповідь на московський похід на Крим, хан відрядив знову 30.000 військо, з цим військом пішов і Петрик. Ще палкіші універсали видавав Петрик до населення, до запоріжців, але вони вже не діяли. Крім цього, за переказами, Мазепа визначив 1000 карб. за голову Петрика і якийсь козак Яків Вечірка, бажаючи заробити, вбив наче б то під Вишенькою Петрика. Обіцяної заплати не одержав, бо його тут таки на місці і розірвали татари. Оповідається також, що мешканці Вишеньки повішали мертвого Петрика, а душегуба поховали з почестями. Трудно ствердити, що це правда, бо окремі історичні джерела заперечують і навіть запевняють, що Петрик був на еміґрації разом з Орликом Пилипом і навіть був співавтором Орликової Конституції.

Але як би там не було, Петрикове повстання проливає трохи світла на добу Мазепи, ясно конкретизує тодішній стан і підтверджує думку, що МАЗЕПА міг бути співучасником невдалого повстання Петрика. Коли аналізуємо універсали Петрика, то всі точки, що торкаються Москви — сходяться з точками й Мазепи. Але запевнити, що співучасть Мазепи таки була в повстанні Петрика не можна так же, як не можна переконатись, що такої не було. Справа Петрика дуже цікава й цінна, але, на жаль, вона в документації не висвітлена.

(Закінчення буде).

С. Ю. Пр.

Економіка України і важніші соціяльні питання

(Продовження).

II.

Чи не найбільше застережень та критичних завваг викликають деякі проекти відносно зміни соціяльних порядків у промисловості України. Звичайно, розвязка **соціяльно-побутових умов** існуючої совєтської структури промисловости в Україні є скрайнім глумом і наругою з населення. Поліпшення побутових відносин, а насамперед забезпечення робітників потрібною житловою площею, вимагатиме від нашої державної влади дуже великих коштів. Стрічається проекти виходу з цієї важкої ситуації шляхом: а) передачі в особисту власність працюючим квартир, які зараз є державною власністю, б) безкоштовного надання робітникам земельних наділів, в) розбудови мережі підміських комунікаційних шляхів, г) диференціяція мінімальної зарплати, залежно від характеру й величини індустріяльних центрів. Способи в) і г) зовсім влучні, і їм нічого закинути не можна, тільки якщо йдеться про диференціяцію зарплати, то вона не сміє бути надто велика, бо це веде до ненормальних і некорисних мандрівок робітників, які часом можуть кермуватися фальшивим поняттям умовин на другому місці і не все повністю зрозуміють неодмінність трактування усіх областей України як однієї економічної цілости. Способи а) і б) вимагатимуть, як уже вгорі згадано, вкладу **величезних коштів від держави.** Як би не було, вона являтиметься до якоїсь окресленої дати власницею і квартир, і земельних наділів, і **безкоштовне** віддання цього майна зменшить дуже помітно існуючий державний капітал чи пак тогочасний економічний потенціял самої держави. Це зменшення буде тим більше, що годі передбачувати, що тільки робітникам промисловости надасться право користуватися на власність квартирою чи земельним приділом, бо таку ж саму вимогу поставлять чейже негайно, і правильно, працівники державних і комунальних установ та підприємств, учбових та науково-дослідних закладів, загально ж кожний мешканець українських міст і містечок. Проте передача їм усім квартир у приватну власність видається **можливою** до реалізації. Держава знайде деяку рекомпензату великих коштів передачі у правильному використанні надмірів продукції української промисловости, яка також із тих причин не сміє обнижувати темпів дальшого свого росту. Сама ж передача повинна переводитися незвичайно обережно і постепенно, найкраще

якийсь **окреслений час (2—3 роки) після абсолютного унормовання відносин та стабілізації нашої оновленої держави.** У початковому періоді ми розпоряджатимемо тільки вже існуючим житловим фондом, і те, що, скажімо, родина зложена з 6 осіб зачне жити, замість у державній, у своїй власній, але далі **тільки одній кімнаті,** не на багато поліпшить мізерію побутових відносин українського населення. Крім цього ж сама повнісна **реґуляція особового складу** працівників, саме в першу чергу адміністрації та промисловости: після національної революції триватиме хіба найменше два роки, а вона буде безумовно потрібна для досягнення **справедливого** трактування цілого загалу працівників. Із України переселено, зокрема в останніх роках (1939—1949), дуже багато кваліфікованих робітників промисловости в сибірські, середньо-азійські, центральний та уральський індустріяльні центри, і треба буде перечекати період, у якому ті всі переселенці зможуть повернути на батьківщину, евентуально включитися до праці в з'єднаних з Україною сибірських чи далекосхідніх територіях. Цей період триватиме також декілька років, але все ж таки оті переселенці являться якраз нашим найбільшим свідомим та найбільш кваліфікованим елементом[5]), якого потреби наша влада буде **обовязана** задовольнити в першу чергу. Рівночасно на протязі саме тих декілька років наша промисловість, зокрема заводи будматеріялів, деревообробні та скляні, звільнені від каторжських поставок ненажерливій Москві, зуміють побільшити житловий фонд в Україні до такої міри, що без уживання дешевої пропаґанди, чи не рискуючи компромітацією, ми зможемо перевести запроєктовану передачу житла в особисту власність так, що вона дійсно піднесе житлово-побутові умови українського населення на помітно вищий рівень.

Справа безкоштовного надання всім робітникам промисловости **земельних наділів**, хоча б у величині **0,25 до 1,0** гектара, ще багато більше скомплікована. Згадати б тут тільки те, що в найбільших індустріяльних центрах України. важко буде взагалі знайти аж стільки мільйонів гектарів вільної (докладніше: непотрібної до важливіших промислових цілей) землі. У тих центрах треба буде оселювати робітників якраз скоріше у великих, багатоповерхових будинках, положених очевидно у належній здоровій відстані від фабричних осередків та окружених великими городами, а тоді вже буде дуже добре, як на кожного робітника можна буде призначити **0,25** гектара. Призначування більших садиб можна би від біди перевести в інших містах осередніх та західніх областей[6]). Такий метод пособляє заведенні приватницьких яринно-овочевих баз для поодиноких робітничих родин, і тим самим причиняється частинно до покращання харчевої ситуації робітників. Але цей метод має велике значення тільки в ненормальних, воєнних, зглядно безпосередньо післявоєнних часах, коли сільськогосподарська продукція кульгає переважно по причині браку робочих рук та надмірних поставок в користь держави. У нормальних відносинах харчова ситуація є все краща, а досить важко собі уявити, щоб в багатій Україні, звільненій від експлоатації Москвою, постали трудноці постачання населення харчами. В основному треба буде прямувати, щоби він міг свобідно й без труднощів закупити потрібні харчові продукти, а заставляти його самому обробляти землю, чи займатися тваринництвом, хочби і в маленькому маштабі, було б дуже недоцільне. Крім цього робітникові треба зачислити відповідну кількість вільного часу на відпочинок, культурні розваги та взагалі заспокоєння заінтересувань, незвязаних із виконуваною професією, які кожна людина повинна мати. Приневолювати когось у вільному часі якраз копати грядки було б неправильне, бо ж заводський робітник це не інтелектуаліст, якому навіть для здоровля потрібно дещо фізичної праці; тієї фізичної праці він має досить проздовж 8 годин на заводі чи фабриці, і, щоби він був задоволений, треба йому дати можливість та навіть імпульс використати цей вільний час на що інше як фізичну працю.

Якщо розглядати питання земельних приділів для робітників промисловости то треба собі усвідомити, ще й факт, що так як і при питанні квартир, не тільки робітники промисловости зможуть мати на них практично право, як також мусимо знати, що це питання звязане нероздільно взагалі із т. зв. проблемою землі в Украні. Існує загальний погляд, що українському селянинові в нашій державі дасться повну можливість користуватися землею в особистому володінні. Перехід від теперішного штучного колгоспного устрою на устрій індивідуальних господарств буде важкий і натрапить на більші перешкоди, як це пересічно думається. У першу чергу **не буде підстав та критерій** по питанні: кому та скільки приділити землі. Катастральні та ґрунтові книги знищено в Україні зовсім; структурна переміна сама по причині безоглядного заведення різних совєтських порядків, голод 1933 р., «ліквідація куркулів як кляси», безупинна ліквідація свідомого (особливо національно) елементу, жахливі втрати по причині другої імперіяльної війни, а передовсім **масові переселення** наших селян переважно в області азійських частин СССР, які тривають вже повних 20 років, — змінили, якщо не докорінно, то все ж таки дуже поважно обличчя українського села. Не можна ще сьогодні окреслити точно часу, в якому побідить національна революція в Україні, але видається дуже правдоподібним, а то й майже певним, що після неї не буде в Україні майже зовсім людей, які б змогли відтворити структуру села з часів до першої імперіялістичної війни, а то й до соціяльної революції в Росії. На перешкоді до привернення старої дореволюційної структури, в стислішому значенні, стоятимуть хоча два зо згаданих вище факторів, а саме повнісна ліквідація більших господарств т. зв. куркулів, яку переведено не на папері, а на ділі, та мільйони переселених селян, які безпосередньо після повстання Української Держави будуть в

---

[5]) Тому, що їх Москва виселює примусово з України.

[6]) Але, напр., в переселених околицях більших міст Галичини буде це також звязане з великими труднощами.

основній своїй масі поза межами тієї держави. Із вище наведеного бачимо, що земельну реформу найкраще і найсправедливіше буде перевести на зовсім нових засадах, застосовуючи **зовсім новий розподіл землі.** Ясно, що реалізація такого стану вимагатиме особливо основного агротехнічного знання, знання людей і обставин, знаменито обзнайомлених з найсвіжішою останньою ситуацією нашого села, ситуацією, із якою ми матимемо до діла в момент національного зриву. Реалізація такого стану триватиме якийсь окреслений період часу, який аж ніяк не можна буде ограничити перебігом одного чи двох років, хоча б із цього погляду, що треба буде знову зачекати на поворот переселенців чи взагалі людей експропріованих московською окупацією, яким у першу чергу треба буде направити їхню привду, якщо хотіти досягти примітивної **справедливости.** Практика 1941—1942 рр. дала нам сумні докази того, яких поганих результатів можна добитися, коли реприватизацію переводити поспішно, прихапцем, без основної підготовки. У згаданому випадку, як все й всюди в ненормальних умовинах, наживаються найшвидше і найбільше ефемеридні, хитрі, меншевартісні елементи, які негайно вміють використати нові порядки, які вміють, як це кажуть, швидко «переключитися», а другі селяни, які саме являють собою основну масу, залишаються незадоволені і, що найприкріше, **справедливо і обґрунтовано незадоволені.** Таке ж незадоволення є найкращим ґрунтом для посіву різних кличів та ідей ворожих для нашої державности. Щоби уникнути такої непобажаної і небезпечної для молодої держави ситуації, треба неодмінно переводити відміну теперішнього колгоспного устрою з надумою, **фаховими** силами, і не поспішно; з тієї самої причини найкраще б вилучити від реприватизації всі т. зв. совхози, які б залишилися як резерва для евентуальних пізніших українських поворотців із заслання, чи взагалі чужини (Півн. та Півд. Америки) та земельним фондом яких можна б в будучині реґулювати недоліки чи ошибки, які помимо нашої доброї волі, можуть мати місце в акції наділювання землею.

Дозволивши собі на таку диґресію від властивої теми нарису, але диґресію звязану з порушеним проєктом земельних приділів для робітників, перейдемо до аналізу інших пропозицій, які доводиться стрічати. Одною з найбільше спірних і найважчих до переведення проблем — це **проєкт денаціоналізації** всіх промислових закладів і підприємств. Остаточною ціллю цього процесу мала б бути буцімто універсальна депролетаризація працюючих. Намічуючи такий проєкт, його автори не задумуються глибше над можливостями й методами переведення цього проєкту в життя. Головним методом реалізації цього проєкту є передання, так би **мовити, акцій** данного підприємства по рівній частині усім працівникам від робітника до директора. Не знати ще, як відбудеться відновлення Української Держави, але є майже певним, що збройної боротьби, і то **дуже жорстокої важкої збройної боротьби,** уникнути не дасться. Така боротьба витисне свої глибокі сліди також на промисловості України, і вже тільки на прикладі 1941/42 рр. бачимо, що колектив працівників майже кожнього підприємства буде **дуже** декомплетований. Що ж говорити тоді про керівні пости на підприємствах, які за сучасним порядком є в руках особливо певних для большевицької партії людей. Правда, ми впевнені в тому, що величезна більшість цих людей, **якщо вони тільки є українськими людьми,** залишиться в глибині вірними синами свойого народу і в даний момент пробудиться та відізветься і віддасть свої сили й своє знання до розпорядження рідної держави, і тому їх треба буде в принципі залишити на своїх місцях. Але ми знаємо також, що особливо в українській промисловості т. зв. всесоюзного значення дуже багато, якщо не більшість, керівних і відповідальних місць займають чужинці, зокрема ж москалі. Треба сподіватись того, що майже всі вони ще під час процесу народжування нашої державности покинуть самі добровільно свої пости, але треба передбачити також й те, що деяка скількість українців, або залишить самі свої пости, або буде під національним оглядом така невиразна, що їх треба буде принаймні тимчасово, до часу вияснення їх дійсного обличчя, відсунути від керівництва, а то й взагалі від праці на підприємствах. Мабуть не перебільшимо, коли скажемо, що 20 до 30% інженерно-технічних, а насамперед адміністративних, заводських працівників буде із різних причин **недоставати.** Супроти такої ситуації треба буде в **початковому** періоді, якщо не хотіти дальше комплікувати ситуації, вистерігатися якоїнебудь акції, яка б вела за собою корінні зміни на підприємствах, бо чейже оті зміни можна буде з якимсь **позитивним** результатом перевести тільки при існуванні та за співучастю міцного й комплектного керівного апарату на заводах і фабриках. Тут бачимо, що т. зв. питання кадрів є звязане органічно (як може це на перший погляд не видається) з проблемою кожної більшої зміни на промисловому підприємстві, а що ж тоді говорити про таку переломову зміну, як денаціоналізація. А раз згадується про віддання заводів у приватну власність заводському колективові (усім — від робітника до директора), тоді мусимо здавати собі справу з того, хто буде тим робітником, хто директором, а хто стоятиме на посередніх щаблях. Важко, звичайно, сподіватися, щоби українські керівники промисловости, виховані на протязі 30-ти років на совєтських зразках господарювання, змогли перевести правильно акцію денаціоналізації. А вже дуже помиляється той, хто думає, що брак керівних та інженерно-технічних сил у промисловості, обзнайомлений з засадами т. зв. приватницького господарювання, вдасться доповнити еміґраційними кадрами. У нас багато кандитатів на оті керівні пости, але кандидатів із якоюбудь, хоча б короткою, **практикою і досвідом** у цій ділянці таки дуже а дуже мало. У нас є інженери, а ще більше «інженерів», але більшість із них займалася і ще займається до сьогодні усім іншим, тільки не роботою на виробництві. Не входимо тут у те, що є і зовнішні причини такого положення, але вони не покращують сумного, сухого факту, а ми не можемо собі чейже позволити на експерименту-

вання нефахівців чи навіть початківців на такій дорогоцінній базі, якою є українська промисловість. Така легкодушність і несеріозне ставлення до справи протягом навіть і дуже короткого часу коштувала б нас дуже-дуже багато. Щоправда можна ще й зараз часто почути погляд буцімто на керівні пости в народньому господарстві можна поставити нефахівців, аби тільки вони були добрими українцями, але цей погляд дуже невірний і фальшивий. Такий метод можна би ще з бідою застосувати, коли б ішло про консервацію якогось існуючого стану, про період хвилевого застою — можливість такої ситуації може заіснувати (переважно рідко) у часі безпосередніх воєнних діянь на якійсь території, — евентуально ще якийсь час, дуже короткий, негайно після закінчення цих діянь. Але залишити нефахівців при голосі у промисловості на довший час, а вже не дай Бог, доручити їм переведення якихось корінних змін, в роді денаціоналізації, грозить усе **найважчими втратами** для народнього господарства та, з правила, економічною катастрофою. Це розуміє повністю кожна людина, яка побувала хоч короткий час на заводі та фабриці і знає, яким великим авторитетом та яким основним теоретичним та практичним знанням даної галузі виробництва мусить визначатися той, хто хоче керувати із позитивним результатом не то що великими заводами, але навіть середніми чи малими майстернями. Загалові ж, який не орієнтується докладніше в питаннях промисловости вистане показати сумні й виразні приклади в останньому минулому. Мільярдові втрати совєтської промисловости, препоганий стан використання потужности заводів та поодиноких агрегатів, незвичайно швидке нищення цих агрегатів, мільйони тонн т. зв. бракової продукції, а в результаті цього — безмежні злидні підсовєтського населення, — це якраз і прямий наслідок того, що дійсно фахові сили мають в СССР слабший голос за партійних провідників і чиновників. Керівниками промисловости, директорами комбайнів, трестів, найважливіших заводів назначується партійців, висуванців, випробуваних большевиків, в останньому часі також орденоносців і знатних комбатантів «вітчизняної» війни, які, треба їм признати, бились дуже хоробро на всіх фронтах, але які не розпоряджають покищо належною освітою та практикою, що б могли керувати промисловими підприємствами. Щоправда, їм додається в підмогу різних т. зв. помдиректорів по господарській, технічній, бухгальтерській частині, але це не багато помагає; таке двоєвладдя на заводі дає ще гірші наслідки — ніхто не почувається до повної відповідальности, успіхи приписує кожний собі, а неуспіх якраз другим і, звичайно, всі, від робітника до директора, є незадоволені. Правда, деякі із згадуваних партійних визнавців, які прийшли не із центрів, але із середовища данного заводу, які цей завод люблять та поважно і наполегливо працюють над підвищенням своєї власної кваліфікації, виробляються з часом на здібних керівників промисловости, але пересічно навіть помимо їх доброї волі, з огляду на жахливі, типічні совєтські «казьонні» обставини і порядки, вони цього зробити не можуть. Величезна більшість із них (це відноситься в першій мірі до неукраїнських працівників промисловости) намагається держатися якмога стисло партійних доктрин, нагинає безоглядно виробництво до директив партії, директив, які найчастіше виходять від таких же нефахівців, як вони самі, а наслідки терпить на своїй шкурі ціле населення СССР, а хіба найдошкульніше населення України. Пригадаймо собі недавні німецькі порядки, коли дрібні купчики із якогось Мюнхену, Ґрацу чи Зальцбурґу брались керувати фабриками України, як абсолютні іґноранти й нефахівці, різні непокінчені юристи, фризієрські і голярські помічники, білетери кінотеатрів та їм подібні становилися керівниками, а то й власниками промислових підприємств на Україні, в Польщі, в Чехії і других окупованих країнах. Що з цього вийшло? Вони самі намагалися, німецьким звичаєм, загарбати якмога найбільше, в першу чергу для себе, а решту для «фатерлянду», а всі другі працівники підприємств, користаючи з повністю незнання і некваліфікованости новоспечених директорів, робили що хотіли, і в 1943 р. оті підприємства являли собою майже в 100% цілковиту руїну.

Пригадаймо собі дальше таку післяверсальську Польщу. Як це в ній «фабрикувалось» на поспіх матуральні свідоцтва для своїх чиновників, які граматично писати не вміли, і як потім тіж чиновники по причині свого дилетантизму стали гробокопателями своєї власної держави. Пригадаймо собі, як ота Польща одразу лопнула в тріски в 1939 р., а основною причиною цього був брак належно розвинутої промисловости, а в наступстві того повнісна недостача належного військового вивінування: літаків, танків, апаратури звязку. Це якраз після двадцяти років вийшли на верх «заслуги» нових керівників промислових підприємств, які були щоправда «легіоністами» чи «стршельцами» та мали патент на гурра-патріотизм, але з якими не все було гаразд відносно їх дійсних знань. Їхні ж, часто густо «серебриновані», свідоцтва й дипломи не допомогли їм визнатись у ситуації промисловости, накреслити реальні плани зміцнення економічної потужности своєї держави, завдяки якій вони опинилися на керівних постах.

Не хочу тут взагалі згадувати про сумної памяті експерименти 1940—41 рр., коли то добрих 80% українських новоспечених керівників промислових підприємств т. зв. Генералгубернаторства (Польщі) та окупованих ЗУЗ мусіли залишити після дуже вже короткого часу зайняті пости саме тільки по причині абсолютного незнання ділянки, в якій вони взялися «директувати». Щоправда дехто з них намагався зясувати цей факт діянням зовнішніх причин (напр., польської інтриґи), але це не все відповідало правді, а найкращим доказом тут є те, що **правдиві спеціялісти** залишились на ключевих позиціях промисловости до самого кінця.

Хиба не хотітимемо, щоби всі ті попередньо вилічені методи, з яких ми ще так недавно глузували, та в яких ми слушно добачували слабість наших противників, знайшли застосування в на-

шій оновленій державі та стали предметом глуму наших ворогів. Насправді, ми аж ніяк не потребуватимемо стосувати ці методи, бо в нас зараз під тим оглядом положення куди краще як, напр., у 1918 р.; ми розпоряджатимемо великою кількістю прекрасних спеціялістів, із великим стажем праці в промисловості, а тим самим основно обзнайомлених із усіми її і міцними і слабими сторонами. Згадати хоча б тут десятки, а той сотки тисяч висококваліфікованих працівників промисловости — українців, яких Москва назначила на роботу в індустріяльні басейни Кузнецька, Караґанди, Бурейї, Анґари, Бахлашу, Сибіру. Багато з них втекли самі в оті далекі області, рятуючись перед переслідуванням, яке їм грозило в Україні. Зокрема дуже багато українських учених, дослідників та інженерно-технічних сил переїхало працювати в Московський, Ленінградський та Уральський центри, в період страшної Єжовщини (1937—38), коли їм на рідній землі навіть за розмову на українсьиій мові грозив закид націоналістичного ухилу. Зате отам, далеко від рідного краю, серед повністю чужого окруження совєтські і партійні органи дозволяли їм «ласкаво» працювати навіть директорами найважливіших військових заводів, використовуючи таким чином знання передових людей нашої науки та техніки, ба що більше вживаючи єхидно їх імена в пропаґанді «совєтського проґресу» закордоном. Усі вони являтимуться прегарним матеріялом на керівників нашої промисловости, служитимуть поширенню слави української науки і української техніки.

Могутні кадри працівників промисловости в самій Україні були, є, і будуть також основним фондом її дедалі міцнішої побудови, безупинного росту. Почавши від періоду т. зв. шахтинських процесів двадцяти років до сьогоднішнього дня, вони намагаються у щоденній боротьбі, по своїм силам і можливостям, протидіяти жорстокій економічній експлуатаційній політиці Москви, намагаються вводити в дію пляни, виминаючи єхидні директиви Кремля та накреслені згідно потреб не чужого, а українського господарства. Доказом того безчисленні переслідування наших видніших працівників промисловости, процеси, заслання, часто і розстріли, усе нові чистки, знимання з праці і постів, перенесення на іншу роботу. Доказом того вилучення усіх важніших галузів промисловости зпід впливу Києва та підчинення їх усіх під виключно московські центральні міністерства.

Отож, на підставі наведених вище фактів ми бачимо, що кадри української промисловости будуть напередодні зриву достаточно міцні, щоби забезпечити безперебійне наладнання виробництва, щоб зробити швидко нашу промисловість базою нашої державної могутньости. **Проте, оті кадри не надаватимуться, принайменше в досить довгому початковому періоді, до переведення якихнебудь «денаціоналізаційних» акцій.** Ті ж фахівці, якими у відповідний момент могла б розпоряджати еміґрація, будуть, як уже вище сказано, і кількісно і якісно за слабі, а передусім надто слабо обзнайомлені з фактичним станом заводів і фабрик в Україні, щоби могли одразу взятись за таке діло.

(Закінчення буде).

На розпутті

Було би банальним і непотрібним витрачати багато слів на переконування, про потребу єдиного центрального репрезентативного політичного осередку, що промовляв би в імени усієї українсько-американської спільноти в місцях і справах, що відносяться до нашої визвольної боротьби. В добу, як наша, спроба погодити навіть двох українців і узгіднити їх виступ назовні є явищем додатнім, а що вже говорити про координацію, узгіднювання і унапрямлювання нашої політичної роботи, розділеної і веденої поміж безліччю політичних середовищ, груп, групок, товариств, партій, об'єднань чи навіть центрів.

Що такі погляди були власністю усіх українців (з виїмком комуністів) в ЗДА, показує факт їх позитивної постави до УКК, як твору, що мав власне бути таким єдиним політичним репрезентативним центром, коли то ціла українська спільнота акцептувала заходи, пляни і акції УКК та підписала йому вексель безмежного довіря і послуху. Ми не стрічали з ніякого боку завваг чи застережень супроти потреби, доцільности, права компетенцій і авторитетности УКК — виступати в нашому спільному імені. УКК набув вальору нашої суспільної і національної цінности і здобутку.

Наша постава до УКК — позитивна. Ми вповні оцінюємо значення того здобутку і осягів, що його вже можна записати на конто УКК. Та ми не були б добрими прихильниками УКК, коли б безкритично приплескували в кожному моменті і при кожній нагоді, коли лише вимовиться ім'я УКК. В умовинах вільного суспільства, так рідких в нашому життєвому досвіді, що часто ми і не здаємо собі справи з значення тої рідкости, коли нам вільно свобідно і з внутрішнього переконання висловити свою думку, подати пораду, кинути замітку і поставити вимогу, — було б каригідним промовчуванням тих чи інших недостач, що ми їх помічаємо в тому чи іншому творі і його роботі. Бо, — може це комуть подобатись чи ні, — а спеціяльно не буде це подобатись особли-

вій породі українських кондотієрів від їжджения на З'їзди, висиджування крісел і бездушного плескання в долоні після кожного голосніше і драматичніше сказаного слова, — але каригідним було б затьмарювання правдивого образу кадильними димами, чи спроби усунути конструктивну критику з політичного життя американських українців. Це останнє спеціяльно ставлять собі головним своїм завданням певні групові середовища, що кожне слово критичної аналізи і кожний підозрілий погляд в моменті, коли не має достаточної евіденції посвідок, квітів і доказів, намагаються звязати з підступним діянням спеціяльних висланників зі самого Кремля чи інших пятих колон. Та ми тим не бентежимось. Ми вже привикли до фактів і спроб накладати суспільності каганець шантажу і цькування, і мимо того, що здаємо собі справу з реакції, яку певні круги запродукують у відповіді на наші критичні завваги, ми всеж таки хочемо їх висловити і донести до широкої свідомости української суспільности.

Як нагоду до висловлення своїх заміток на адресу УКК ми беремо фінансовий звіт УКК. В пресі (спеціяльно певній її частині) читаємо про «великий успіх», «моральне і матеріяльне досягнення», «велике надбання» і т. д. Та ми маємо на цей успіх інакший погляд. Коли УКК мав свої успіхи, — а він безперечно їх мав, — то вони зовсім не там, де їх намагається представити інформаційна служба УКК. А найменший вже успіх УКК в його фінансовій політиці. Докладніша аналіза нам багато виснить.

Опираючись на число українців, що живе в ЗДА, і обчисляючи його принайменше на пів мільйона, УКК заплянував у 1950 р. зібрати квоту 250 тисяч долярів, себто на одну українську голову випало б по 50 центів. Це відповідало б меншебільше двом пачкам папіросок на рік, або відмові собі піти до кінотеатру раз на два роки. Жертва, як бачимо, положена на плечі кожного українця, спеціяльно не велика і не можна тут чваниться надто виставленням на пробу нашої національної свідомости, патріотизму, жертвенности, посвяти (а такі хвальби часто стрічається). Коли йдеться про спроможність таку жертву на вівтарі своєї, найблищої серцю, батьківщини та її визвольної справи, сплатити, то вона була, є і надовго буде, не зважаючи навіть на загрозу господарських чи воєнних катаклізмів, в межах повної реальної можливости і виконання. Що 250 тисяч долярів УКК-ові потрібні на його роботу, яку всі уважаємо потрібною і важною, не доводиться теж говорити. Радше можна з того місця висловити певного рода згіршення, що суспільність пів-мільйонової маси, в якій можемо начислити десятками і сотками людей, що самі поодиноко розпоряджають своїм майном в десятеро вищим від річного бюджету УКК, ставить свої пляни і заміри на так низький розмір, і думає коштом 250,000 долярів річно у видимий і в якійсь мірі значучий спосіб причинитися до справи визволення нашої батьківщини. Тими мізерними мідяками ми можемо лише символічно задемонструвати свою охоту помогти, бо ніякої конкретної, закроєної до масштабів пропорційних до величини справи, якій ті гроші мають служити, акції повести не можна. Видавати Квартальник, заплатити кілька урядників, написати кілька меморіялів і зібратися раз на чотири роки на з'їзд — це справа, для якої смішно мобілізувати півмільйонову масу, в час коли ми маємо докази, що аналогічні «Українському Квартальникові» видання видаються безкоштовною працею одної людини, коли з'їзди відбувають і пищуть обіжники та меморіяли люди, які зовсім собі за цю працю платити не кажуть, і мають успіхи у своїй роботі, коли міряти ці успіхи числами і економічними вимірами, пропорційно адекватні до успіхів УКК.

Але справа зачинає виглядати далеко більше скомплікованою і непокорною, коли ми тепер порівнаємо пляни УКК з осягами. Зі заплянованої суми 250 тисяч долярів на 1950 р. УКК зібрав тільки 102 тисяч долярів (цифри заокруглюємо для легшої орієнтації). В тій сумі 102 тисяч знаходиться 28 тисяч, які вплинули від ЗУАДК, чи то як зворот за переїзд скитальців, чи то як завдаток на переїзд, чи заплата за адміністраційні видатки ЗУАДК, звязані з поміччю новоприбулим скитальцям. Отже тих 28 тисяч це ніякий національний даток, але сплата конкретного довгу допомоговій установі, який, зрештою, тій установі і повернено, а перетягнуто їх лише через книжки УКК для більшого ефекту, мовляв, — дивіть яка наша сила (звичайний, питомий деяким політичним кругам і з успіхом защіплений американським наслідувачам об'яв гохштаплерії, якою ті круги пописуються не від нині!). Цією сумою тільки «позолочено» збіркові квоти УКК й вставлені вони зовсім неслушно в білянс Національного Фонду. Дальше, від суми 102 тисяч треба відтягнути квоту 7 тисяч долярів, які асигнував для потреб УКК Український Народний Союз, і характер тої дотації теж не дозволяє її вписувати під рубрику національного податку.

Нам залишається сума 67 тисяч долярів, яку зложило безпосередньо українське громадянство. Та квота вимагає блищих коментарів. Коли ми з тої квоти хочемо витягати якісь висновки моральної натури, міряти нею жертвенність і зацікавлення національними справами індивідуального українського платника національного податку, оцінювати тим внутрішню вартість нашої національної спільноти, її підпорядкованість і здисциплінованість — то мусимо це робити незвичайно обережно. Так занадто оптимістичні, як надто песимістичні висновки можуть бути далеко віддалені від правди. Нам здається, що не багато помилимось, коли приймемо, що не більше як 30 відсотків з суми 67 тисяч долярів (себто сума не вища від 20 тисяч долярів) — це індивідуальні вплати національного податку на цілі і потреби Національного Фонду, що ним диспонує УКК. Решта — це дотації установ, організацій, товариств, комітетів, доходи з імпрез, концертів, коляди, пікніків, свят тощо. Ще додамо, що бюджет УКК в 1950 р. полатано вплинами з трьох перших місяців 1951 р., а це поправка, що в загальному вносить корективу в числові зіставлен-

ня на добрих 25 процент. Та, залишаючись без згаданої поправки при сумі 20 тисяч долярів, що їх без сумніву і з певністю склали американські українці як індивідуальний національний податок на Національний Фонд, ми дійдемо на перший погляд до дуже сумних для опінії українського платника висновків. Виходило б, що пересічний український громадянин засвідчив своє звязання з Рідним Краєм, його справою, з Батьківщиною, з її справою звільнення від окупації, з нашою національною боротьбою і взагалі з нашим національним життям — ледви 4 центами, — тільки випадає на голову зложеного національного податку, коли вимагати, що обовязком кожного українця є національний податок таки заплатити. Висновки, повторяємо, на перший погляд невеселі. Вони відбирають охоту і віру кожному, вибиратись з такою суспільністю у важку дорогу політичної боротьби і мати право домагатися для такої суспільности вільного господарства і держави. Свободу і власне хозяйство треба здобувати працею, жертвою і геройством. Минулися часи, коли історичний припадок давав народам нагоду розживатись і багатіти. Сьогодні треба на це тяжко працювати і жертвувати, а тих кілька центів, що їх зложив пересічний член нашої національної спільноти, ні справі свободи, ні справі віднови власної держави багато не поможе.

Але лише поверховні висновки дадуть нам право до песимізму. Ми переконані, що жертвенність пересічного українця, що живе в ЗДА, а з тим і його національна свідомсть, здисциплінованість і звязаність з визвольною боротьбою, — далеко вищі за 4 центи, що їх він засвідчив у відношенні до УКК. Ми пригадуємо собі часи, що така, напр., ОДВУ в час, коли ще не розбили її рідні амбітники та не послабила большевицька провокація, сам збирав десятки тисяч долярів і посилав їх на визвольні потреби Краю. І сьогодні, ми переконані, є середовища і установи, що самі виказують збірки на свої потреби у висоті вищій від 20 тисяч долярів, що їх саме членство тих середовищ і установ складає (мусимо при тому підкреслити, що партійне, — і це нехай буде пригадкою тим українським патріотам, що в «безпартійності» бачать свою вищість над іншими українцям, мовляв, я вище понад всякі партії), Отже, жертвенність українського громадянства не є тотожна з сумою гроша в бюджеті УКК. Вона далеко більша. Не далеко відбігжимо від правди, якщо скажемо, що загальна сума пожертв, датків, тощо — напевно досягла 500 тисячного рівня, а може його далеко і перейшла. Йшло б лише про знайдення і вияснення доріг, що ними ці гроші обійшли каси УКК, бо ми не сумніваємося, що в нас багато є осіб, середовищ і груп, що їх обов'язує пословиця: «Ви лийте мед в мої боклаги, а я буду лити мед... теж в мої боклаги».

Числячи пересічно по $ 10 національного датку на особу, вийде, що лише около 2000 осіб сповнило свій національний обовязок. Це має свою вимову. Це значить, що УКК знайшов своє моральне і матеріяльне опертя на горстці осіб, тоді, коли його платниками повинні бути широкі маси свідомого українства. Зрезиґнуймо з фантастичної цифри пів мільйона українців в ЗДА (деякі статистики нараховують українців навіть на один мільйон), а погодімся зі скромнішою цифрою свідомих українців около 200 тисяч. Переполовім цю цифру на половину, бо і серед свідомих знайдеться половина менше свідомих, що забувають за свої обовязки, і воліють їх радше виконувати в теорії, як на практиці. Нам залишиться цифра 100 тисяч. Поділім її на четверо, бо пересічна українська родина складається з чотирьох осіб, і зредукуймо обовязок вплати національного датку тільки до голови родини або безродинних самітних осіб. Ми одержимо цифру 25 тисяч осіб, від яких ми повинні очікувати вплати національного датку. Виконуючи постанову останнього Загального Збору УКК, вони повинні вплатити 250—400 тисяч долярів безпосередньо до каси УКК. Не враховуємо тут дотацій установ, приходів з імпрез різних установ, збірок, коляди, писанки і всяких інших посередніх впливів, які теж повинні виносити суму не меншу від 250—400 тисяч. Замість суми 500—800 тисяч УКК одержав 67 тисяч.

Шукаючи за вияснениям, ми мусимо поставити собі перед очі дві можливості: або національна свідомість українців, а за нею і жертвеннсть, не є така, на яку ми розраховуємо, або з ідеєю, твором, організацією і роботою, на яку мається складати гроші, щось не в порядку.

Нам залишається проаналізувати евентуальність другу. І тут мусимо ствердити, що, на жаль, не можемо сказати, що в тій категорії усе в порядку. Коли пишемо про те, маємо на увазі не абстрактну ідею, твір, але конкретних людей, бо люди становлять життя і люди є так винахідниками, як і виразниками ідеї.

Трудність в тому, що УКК, — люди, що його формально ведуть і надають йому лінію,—зайшов у сліпу вулицю суперечностей і забрив на роздоріжжя, із якого не має ані відваги, ані охоти вийти. Не забувайте, що УКК — це політичний твір, його завдання і амбіції наскрізь політичні. І тут, як би ми не маневрували надпартійністю, об'єктивністю, надрядністю, УКК мусить дати ясну відповідь на кардинальну проблему нинішнього нашого політичного життя на еміґрації: за який він провід? Проблема нашого найвищого політично-державного проводу не дасться тепер збути маневрування, пітійським і соломонівським виправдуванням, даванням відповіді не на поставлені, на власні питання. УКК мусить ясно стати і недвозначно сказати: чи він за правопорядком, чи за отаманією? На жаль, він того не сказав. Флірт УКК з УГВР ведеться дальше. Уважний спостерігач мусить ствердити, що деякі круги УКК (а за це відповідає цілий УКК) більше ставлять на УГВР, чим це робить сама УГВР, а принайменше частина її членів (таких як Вовчук, Шанковський і інші). Водження самозванчих і ґротескових міністрів (ще й до того з обтяженням братовбивства і бунту) до усіх політичних звязкових пунктів наших приятелів авторитету УКК не піднесло. Мимо того ми читаємо в банде-

рівській пресі напади і претенсії до УКК, мовляв, не надто стараються і допомагають. Навпаки, така робота УКК принесла більше шкоди нашій визвольній справі, ніж коли б УКК на той час взагалі не було і він не діяв. Представляти політичним чинникам ЗДА двох репрезентантів і суверенів визвольної політики українського народу — це безповідальність найвищої категорії. Справа погіршується ще більше тим, що крім безвідповідальности УКК виказав ще певну дозу засліплености. Маємо на увазі поставу УКК на останній Конференції ПАУК, коли делегати УКК загрозили зірванням конференції і виступленням з ПАУК, коли Конференція не прийме резолюції УКК, яка пропонує визнати УГВР політичним проводом визвольної боротьби в Краю. УКК показав тут не тільки брак політичної мудрости, але своєрідне розуміння демократії тих, що вчать інших правильного розуміння демократії і державницького підходу (як, напр., проф. М. Чубатий), а самі зовсім не оглядаються на пошановання волі більшости і рацію стану, бо для них вирішним і виключним є інтерес їх партії. На тому тлі постава політичних партнерів УКК, тих що заступали позиції УНРади, виказалась на ціле небо вищою, бо ми не сумніваємось ні на хвилину, що УКК і його політруки для рятування ПАУК не виказав би такої дози доброї волі і компромісу, що її виказали приклонники УНРади, коли поступились загрозі УКК не тому, що признавали йому слушність, але тому, що «годиться впертому уступити», щоби не зруйнувати такої установи, як ПАУК.

Флірт з УГВР є настільки незрозумілим, що еміґрації дано достаточно доказів, і УКК повинен сам мати вже досвід, як розуміти і оцінювати характер і ролю, що його сповняє на еміґрації УГВР та її самозванчі речники. Публікації «Сурми» про розкриття на широку скалю розбудованої сітки агентів в нутрі середовища, що поборює УНРаду, повинні провідникам УКК дещо говорити. Нетолеранція, демагогія, стосовання терору, братовбивство, бунт проти законного проводу, отаманія і т. д. — це теж речі не виссані з пальця. Виправдуватися тут непоінформованістю, невіжеством (як це заявив в розмовах голова делегації УКК на ПАУК Д. Галичин) — виглядає більше ніж наївно. Якщо одиниці чи гурт людей адоруючих УГВР так твердить, мимо того, що від кінця війни минуло більше як пять років, мимо появи публікацій і запевнень віродостойних свідків, мимо наглядних фактів з життя таборів, мимо постави зорганізованого політичного українського світу — то нам річ ясна, чому стан УКК в такому оплаканому вигляді. Тоді ледви чи можна «непоінформованим» людям в такому змислі доручати провід суспільности і його політичних справ. Хтось, хто претендує та фактично є альфою і омеґою певної галузі життя на певному клаптику фронту боротьби, мусить виказатися відповідною зрілістю, відповідальністю і поінформованістю.

Мериторичні моменти невиправдання небезпечного флірту УКК з УГВР підпирають ще й моменти чисто практичної натури. УКК асигнував УГВР 10 відсотків своїх надходжень, себто суму понад 8000 долярів. Квіти відбору підписали о. Гриньох і Лебідь, запевнивши касієра УКК, що гроші передадуть по призначенню, себто для УПА. Від часу закінчення другої світової війни і о. Іван Гриньох і Микола Лебідь-Рубан нічим не показали, що вони чимось різняться від пересічного ДП. Жили в ДП таборах, в Краю ні разу не були, а замітні може лише тим, що виказують більшу дозу безконтрольної гохштаплерії і самозванства. Яку вони дали запоруку УКК, що гроші дійдуть до УПА, нам багато над тим застановлятися не треба. Коли в ту запоруку вірить УКК, виставляє собі свідоцтво свого реалізму і зрілости. Але навіть (приймім на хвилину), коли б пан Лебідь показався таким великодушним і випустив гроші зі своєї жмені та знайшов спосіб їх передати воюючій в Краю УПА, то і тоді належить сумніватися в доцільність збірок долярів в ЗДА на військові операції УПА в Краю. Коли перед другою світовою війною заокеанська еміґрація пересилала свої грошеві пожертви на підпільну працю в Краю, то ми мали ту стопроцентову певність, що за ті гроші друкувались підпільні і непідпільні видання, вдержувався підпільний університет, виконувалось політичні і революційні акції, помагалось політичним вязням, розбудовувалось культурне і духове життя. Гроші можна було виміняти на краєву валюту і ними явно і славно платити рахунки. Чи це є все можливе сьогодні? Яку наукову установу вдержує підпілля в Краю? Яких політичних вязнів боронить в політичних процесах? Кому має воно можність висилати доживлювання до вязниць? Яку політичну літературу включно з підпільною там можна видавати? Американська валюта в СССР не кружляє, рублів в Вашінґтоні купити не можна, а фотографічні апарати і друкарське приладдя закупити для підпілля і перевести його в Край, як це, напр., домагався від американців Голова УКК, це гарно сказати, але ми хотіли б бачити Лебедя чи о. Гриньоха, який втяв би таку штуку і закуплене тут устаткування перевіз в Україну. Коли ж ходить про закуп того устаткування в Краю, то від коли то революційна організація. уряд і армія купує за доляри в ворога потрібне собі воєнне устаткування? Якщо на поклик «міністра УГВР» в Україні чекає півмільйонова армія, численні полки і дивізі, з власними фабриками літаків і ліків, то якже смішним є докучати українському громадянству за марними 8 тисяч долярами. В Україні є головне поле бою, так твердить теж УГВР, там є люди, там є підпілля, і ми твердимо, що воно є, тільки, на жаль, ніякі Гриньохи і Лебеді ні разу ще зі зібраних і одержаних на еміґрації грошей нічого йому не передали. До наших міркувань додамо, що УГВР хвалиться, що випустила свої власні гроші, які нібито важать нарівні з карбованцем і супроти позицій «підпільного уряду» тих кілька мізерних мідяків, з таким трудом здобутих від американських українців, не багато заважать. Навіщо возити гроші з закордону міняти їх і боятися за їхнє перевезення. Чи не може «пан міністер» дати доручення вибити ще кількадесять се-

рій банкнотів УГВР або здобути їх там, де єдино і тільки революційне підпілля здобувати може і повинно. Коли того не знає о. Гриньох, то панове з УКК повинні порадити йому і його закордонному міністрові, де вони ті гроші здобути можуть. Вони можуть того навчитися в сл. п. Біласа і Данилишина, з яких один був тільки селянським хлопцем, а другий шевцем. Але різнило їх ціле море правдивої моралі і чистої посвяти від революціонерів, що з «таємного дому при вул. Дахавер страссе», як це твердила колись пані Дарія Ребет, «кермують визвольною боротьбою українського народу». Хто як хто, але пан секретар закордонних справ УГВР повинен знати, що в советах кожний район має дві-три ощадні каси, два три банки СССР, має пошти і численні інші місця, де грошима хоч гать гати. І знову, якщо на його поклик чекають дивізії, що були здібні брати в полон советські армії, то роздобути тих кілька мізерних мільйонів карбованців на свою роботу, це повинна бути дурничка, якою журитися має не Президія і міністри, але місцеві районові чи повітові команданти УГВР. Коли того колись доконували Біласи і Данилишини, то дивним вражає, що «визвольний уряд» не знайшов до сьогодні відданого собі вояка, що поважився б доказати, що він зможе більше, як «еміґраційні щурі» всі разом. Чи не напрошується нам відповідь, що, на жаль, за гроші УГВР і о. Гриньох і Лебідь і плеяда їм подібних «еміґраційних революціонерів» жити в ЗДА, Німеччині, у Франції не можуть, а потребують таки правдивих долярів. Нам тому і не дивно, що з кожною новою виплатою рати з УКК «на цілі УПА» появляються нові газети і видання УГВР в . . . Мюнхені і радіостанції в . . . Баварських горах чи в Бельгії, що подають вісти «просто з України».

Флірт УКК з фікцією УГВР є настільки небезпечний, що він потягає за собою природне явище — живі твори, що займаються фікціями, стають самі поволі фікціями. Такому невмолимому законові підпадає і УКК, і було б невідповідальним не здавати собі з того справи. Життя є таке — як є. УГВР для дуже поважної частини українського громадянства, що менш-більш обзнакомлене з світлами і тінями минулих подій, — це все ж таки мертвонароджена дитина военної завірюхи. Створило її не життя, не боротьба, не умовини підпілля, але еміґраційна атмосфера неупорядкованости і припадковий добір політичних донкіхотів.

Але тут від смішного до трагічного один крок. Саме і трагедія нашої визвольної справи полягає в тому, що частина наших еміґраційних провідників, і то на терені виключно децидуючому в політичних питаннях світу, кермується катастрофальною засадою «кредо квія абсурдум». Коли цю засаду ще як так можна примірювати на відносини стихійної боротьби, на відносини підпілля, то на еміґрації, в трактуванні справ політичних, повинна обовязувати як найбільша доза реалізму і конкретности. Тут деклямації, гарні крилаті слова, пози і жести не поможуть. Як би нам хотілось мати і знати, що дійсно на Україні советське військо є від паради, а дійсну владу держить незрима армія УПА, але, на жаль, не вільно нам даватись поривати мріям і автистичним бажанням їх сповнення, бо наткнемо головою на твердий мур життя і наб'ємо собі здорового ґуза.

УКК такого ґуза вже набив. На наших очах наступив двоподіл нашого суспільства — найбільше з можливих лих. І саме парадокс життя УКК полягає в тому, що, поставши з бажання консолідувати нашу політичну думку, він на ділі найбільше причинився до її розділу і поставлення проти себе двох таборів. Неначе після засади — «діли і пану». По одній стороні стали люди з тупою заїлістю і маніяцькою впертістю, кермовані партійними пристрастями і особистими амбіціями, що рішили якнебудь, але щоб за всяку ціну і на завжди, залишитися в сідлах, не дивлячись на те, що коники під тими сідлами можуть бути мальовані, і з другої сторони, без малого, станув опірною стіною мовчазний вал українського громадянства, що не хоче дати завести себе на партійні манівці, в обійми фікцій, інтриґ, шантажу і гохштаплерства. Комусь видно на тому залежить і хтось бавиться з дитячою наївністю проблемами, що мають для нашої національної спільноти вирішне значення. Йде питання за бути чи не бути і в такий час орієнтувати свій і чужий світ на домики з УГВР-івських карт — є більше як безвідповідальним.

Арґумент, мовляв, ми і за УНРаду, тут не багато важить. Немає двох Україн, немає двох українських народів, не змагаємо до двох українських держав. Кожна дитина це сьогодні вже знає, що коли є два уряди, там немає ні одної держави; там домашня війна і там є всі дані впасти жертвою ласкавої «опіки» сусіда. Тут не можна ставити і «Богові свічку і чортові огарок». Таке мудрування панів президентів може добре служить забезпеченню їх славородної посади, але це абсолютно шкодить нашій визвольній справі. Воно не тільки кидає кості незгоди поміж суспільність дбаючи пильно, щоб, борони Боже, ні на хвилину кість не опинилася в зубах одного партнера, але і воно кидає понуре світло зовнішньої опінії на нас, як державнотворчий і державноздібний нарід. УГВР: — чи тоді, коли вона була однозначна з бандерівською партією, чи тепер, коли частині своїх аґентів каже прибрати сорочку невіжества, невинности і незалежности (на словах!) від партії Бандери, — не має ні світлого минулого, ні ясного сучасного. Якщо чужинецький дипломат чи журналіст пошукає у виданнях УГВР, — а тепер до того він матиме і претекст і нагоду, бо сам УКК йому ці видання і їх авторів рекомендував, — того, чого він досі не шукав, то вийде це на шкоду усім українцям. Ось останнє число «Сурми», орган ЗЧ ОУН (Бандери), інформуючи український світ про енкаведистів і шпиґунів в системі УГВР і ЗЧ ОУН, пише, неначе не відчуваючи (в своїй, питомій, бездонній наївності) траґізму своїх тверджень, що «ворог серед нас, серед нас є ще десятки, сотки, а може є тисячі советських аґентів». Не во гнів «Сурмі», УГВР і УКК від себе додамо, що ми є певні, що такого числа

донощиків і провокаторів не має в собі навіть українська частина КП(б)У. Між членами тої ворожої нам в суті партії ми стрічали людей, що з нараженням власного життя носили націоналістичну літературу під полою. Коли офіціоз ЗЧ ОУН страшить українське громадянство (і інформує чуже) пістряком інфільтрації нашого політичного життя армією большевицьких агентів і провокаторів то для нас справа ясна: бандерівські політруки на еміграції засобом демагогії і блефу намагаються переконати українську суспільність, що не вони, не провідники, не Лебеді, Гриньохи, Стахови і Бандери винні за черговий розлам внутрі бандерівської диверсії, але оті большевицькі агенти, що пролізли до проводу ЗЧ ОУН і веліли йому викинути Лебедя, Гриньоха, Стахова, Прокопа, Логуша і десяток інших заслужених революціонерів з партії, що наказали викиненим з ОУН керівникам ЗП УГВР установити генеральну лінію боротьби з бандерівською диктатурою і терором, який самі раніше помагали заводити і практикувати, змусили обі сторони опублікувати потім взаємно себе дискримінуючі і дискредитуючі комунікати, звернення, розяснення і розпорядки, в яких одні другим закидають агентурність, злонаміреність і т. д. — їх редактори «Сурми», «Українського Самостійника», «Гомону України», «Українця-Часу», «Національної Трибуни» та інших бандерівських видань, а за ними редактори «Америки», «Свободи» і інших «незалежних» газет підхопили і немов єрихонськими трубами роздули, як чергове досягнення на фронті консолідації і погодження на базі «Воюючої України». Вони переконують українську суспільність, що вона ще повинна бути їм вдячна за викриття агентів, відкликання заряджень чистки, створення передумов для консолідації «революційно-визвольного» табору. Виходить, що не партійні провідники дали зарядження розбивати маніфестацію в Брадфорді, саботувати і дискредитувати роботу УНРади та груп, що до неї входять і т. д., але винні в тому большевицькі агенти, що вкрадалися до проводу, і навіть намагалися його наклонити убити полк. А. Мельника. Коли повірити тим байкам «Сурми» про большевицьких агентів, тоді з цілою явністю стає перед нами небезпека флірту УКК з тим середовищем, що за допомогою, з одної сторони, большевицьких агентів, з другої сторони УКК прямує послідовно і безпощадно по лінії зліквідування традиційного державного нашого політичного центру і перебрання самому його місця і завдань. Коли ж ці теребені відкинути, то й тоді вирине перед нами на всю величину безладдя і хаос, що існує внутрі УГВР-бандерівського середовища, якого провід не відповідає за генеральну лінію, свої постанови, потягнення і рішення, бо все йде понад його голови, а йому залишається лише констатувати свою безсилість.

З таким партнером УКК вступив в аліянс. Йому асигнує гроші і його водить рекомендувати до політичних кабінетів, що випрацьовують політичну постановку в тому велеканському змагу, що готовиться над головою світу за звільнення поневоленої людини і народів від ярма, в тому числі за звільнення української людини і українського народу. Та УКК, здається, забуває, що будучий змаг з тиранією диктатури, брехні і сатанізмом народовбивства буде вестися не на те, щоби на місце большевицьких держиморд владу дістали в руки національні держиморди. Коли УКК з тої сторони рекомендує вашингтонським кругам політичних кандидатів на владу в Україні, то можемо бути певні, що симпатії для справи, очолюваної таким урядом, він не здобуде.

Та УКК перечислився. Так як він перечислився в своїй калькуляції, що з співжиття з УГВР і бандерівцями він дістанне трансфузію живої крови. Сподівання німого захоплення тими моральними і фізичними атутами, що їх друкувала на своїх летючках УГВР та середовище з якого вона повстала, завели і сталося інакше. Ота невчена маса дозріла правильніше від політиків УКК, де закопана собака. І вона дала відповідь. Вона своїм німим протестом показала, не зважаючи на сотки зазивів, оголошень, ентузіястичних «ура!» і «виконаємо та перевиконаємо!», що вона в дійсності думає. Вона німим плебісцитом висказала свій протест проти слизької політики, на яку пустились провідники УКК. Сталося навпаки і для самого УКК. Бо замість знайти заплеччя в бандерівцях для своєї роботи, сам УКК став своєрідною експозитурою УГВР і бандерівців, стався тим тягловим конем, що його заставлено в чотири мертві літери на терпеливому папері влити життя, винести їх між люде і закріпити в прилюдному житті. І УКК це блискуче виконав. Наслідки того для всіх очевидні. Коли в грудні п. р. делегати УГВР в Мюнхені в розмовах з представниками партій, що входять до УНРади, виявили задивляючу лагідність і поміркованість, визнавали потребу УНРади (що і заявляв сам о. Гриньох в публичних виступах в ЗДА), признавали, що крім них в Краю, діє підпілля кермоване іншими політичними групами, то ті самі делегати, після того, як урядовці УКК їх спільника Лебедя і о. Гриньоха завезли до Вашингтону, представили і зарекомендували американцям, звернулися добрим словом за ними до української суспільности і т. д. — ті самі делегати УГВР заявили, що порозуміння між УГВР і УНРадою може статися тільки на базі визнання позицій УГВР, залишивши за нею суверенне її становище, а щодо діючих в Краю підпільних чинників, то від них вимагатиметься, щоби вони включилися і підпорядкувалися УГВР, або їх... зліквідується. Коли до того додати натиск який робить УКК на УНРаду, щоби вона порозумілася з УГВР, тоді, коли не слідний найменший натиск на УГВР, щоби вона поступилася УНРаді, то роля УКК перед нами ясна. В усвідомленні і зрозумінні ролі УКК ми маємо рівночасно і відповідь на причини байдужої постави громадянства до такої акції УКК, яку він вів в 1950 р.

Але не тратьмо надії. Всеж таки, треба признати, що УКК робить повільні, але замітні, кроки вперед. Коли два і пів року квартальники видавані УКК можна було цілком сміло назвати квар-

тальниками УГВР, то тепер знаходимо там навіть несмілі згадки і про УНРаду. Згодом появилася формула, спрепарована проф. Миколою Чубатим і від нього протягнена в резолюції Загального З'їзду УКК, згідно з якою — «в Краю є УГВР, в Америці УКК, а в Европі УНРада» (і вона. властне кажучи, поміж ними обома і не дуже потрібна, але про неї говориться тому, що ніяк її замовчати). Щоби це гарно виглядало і можна булоназверх заховати опінію «об'єктивности», «понадпартійности», керівники УКК рішили навіть признати УНРаді таку саму дотацію, що й УГВР, хоча рівночасно на неї наложили обов'язок за всяку ціну порозумітися з УГВР, так, як би то виключно від УНРади залежало знайти дорогу до такого порозуміння.

Та ми таки віримо, що УКК перейде свою правильну лінію еволюції і направить похибки 1950 р. конструктивною і мудрою політикою будучих років. Хочемо вірити, що кинені тут думки допоможуть знайти правильну розвязку тим, що взялися кермувати політичними справами тої частини української еміграції, що знайшлась на терені найбільш вирішному, коли йдеться про політичні децизії і диспозиції. Ми віримо, що ідеї єдности, співпраці, сумління і чесности в нашому політичному житті переможуть. Ми свято віримо, що навіть теперішні оборонці середовища перманентного бунту, братовбивства і отаманії, дійдуть до усвідомлення, що, щоби дійсно служити Україні, треба поборювати усе лихо, що в ній є. Творення і визнавання двох політичних найвищих осередків, без сумніву є отим лихом, що нас заведе в сліпий кут. Навіть найбільш могутніх диктаторів, що не прислухалися до голосу Божого і голосу народу, що замкнулися на свому Олімпі і хотіли покорити своїй волі святу волю народу, мітла історії змела безслідно з лиця землі. Вона і змете наших кандидатів на диктаторів. Але ми не хочемо, щоби така цінна, з таким трудом і болем створена установа, якою є УКК, записалась в історії, що помогла держимордам і диктаторам закріпити свою владу. В 1950 році ця установа для тої цілі зробили дуже дагато. Українське громадянство помогло їй в тому тільки чотирома центами. Чи воно поможе їй в 1951 р. більше, залежати буде від самого УКК, — чи він рішиться боронити і бути речником традиції, закону, правопорядку і ладу, а чи фаворизатором перманентного бунту, самозванства, демаґоґії і диктатури. Вибір залишається тільки за УКК.

Кадри наших днів

ПОКЛІН ТОБІ ДРУЖЕ...

Сучасна Україна глибоко хилить голову перед маєстатом мертвих і долею живих своїх дітей та підносить вона її і випрямлює зоране ранами своє тіло до грядучого бою за завтрішній день життя свого і своїх потомків.

З Резолюції III-го ВЗУН.

Пару тижнів минуло, як Інформаційна Служба ОУН подала сумну вістку, що в днях з 6—7 січня ц. р. в Тарнополі, Захід. Україна, згинув геройською смертю **поручник Богдан Медвідь-Кривоніс.**

Хтож такий був сл. памяти пор. Б. Медвідь-Кривоніс?

Пор. Богдан Медвідь - Кривоніс родився в липні 1923 року, в Сокальщині, Зах. Україна. Польсько-німецька війна застала його в 4-тій кл. гімназії. Продовжуючи науку в совєтській школі, покійний Богдан звязався з юнацькою сіткою ОУН, виконуючи там ріжні технічні завдання, переходячи рівночасно перший ступневий юнацький вишкіл. Вже перед самою совєт-німецькою війною він є призначений до Повітової Екзекутиви Юнацтва ОУН і свої завдання сповняє солідно і по геройськи.

В 1942 році осінню, Богдан складає на сокальськім квинтарі присягу на вірність Україні, ОУН і полк. А. Мельникові, що переводить його з рядів юнацтва до сітки ОУН.

Богдан горить зацікавленням і здібносцами військового діла і може йому одному потрібно завдячувати надзвичай вдалий Старшинсько-Військовий Вишкіл, який відбувся з рамени ОУН на терені Сокальщини, готуючи нові кадри військовиків для дальших грядучих подій.

Пригадую собі, що під час цього кілька-місячного вишколу Богдан був його душею. Він займався всім, щоб лише досягти належного рівня навчання. При закінченні вишколу Богдан дякував від учасників старшинам-інструкторам, Тоді він, між іншим, сказав: «Я радію спільно з моїми друзями, що Ви, панове Старшини, і Ви, пане Сотнику Б., як командант нашої школи, дали нам змогу вглубитися і блище ознайомитися з військовим ремеслом. Дозвольте мені в імени нашої «Чоти Чорних Круків» скласти Вам щиросердечну подяку та запевнення, що будемо нести обовязки військовика чесно та солідно, не жаліючи ні труду, ні крови за великі Ідеали Нації, за Українську Самостійну Соборну Державу».

В 1943 році Богдан закінчив гімназію і в дальшому присвятив свою увагу виключно роботі ОУН і студіям військової штуки. В тім же році він перевів в терені ряд вишколів і доповідей, маючи непересічну здібність володіти словом та організаційним хистом.

У вільні хвилини часу Богдан віддавався музиці. Його вибраним інструментом була скрипка, яку він студіював від ранньої молодости. Там

вливав свою душу, там він мріяв, граючи твори найкращих композиторів. З початком 1944 року він записався на Високу Музичну Школу у Львові, виказуючи там вже спочатку неабиякі успіхи.

Але це був час війни, час, коли людина типу Богдана не могла віддатися своїм особистим справам. Німецький окупант України корчився в останніх судорогах і своїм відступом старався нищити все, що хоч трохи виглядало для нього підозріло-вороже. З другої сторони насувалася червона лявіна московсько-большевицької тиранії, яка несла на своїх штиках поновно вічний терор і нужду. І в такій ситуації треба було діяти між німецьким гакенкройцом і большевицьким молотом, діяти, щоб приготовитися до большевицької суворої дійсности, уважаючи на переслідування німецького ґештапо і СС.

Ситуація була може найгірша з часів українського націоналістичного підпілля, бо окрім двох брутально-диктаторських окупантів, український організований рух був загрожений внутрішним розгардіяшом хлопців Степана Бандери. Опянілі від братньої крови СБ-івці Лебедя-Рубана, поводились негірше з укр. населенням, як большевицькі МВДисти, видираючи силою від матерів дітей та женучи їх до ліса. Клич бандерівців — «всі до ліса»! був настільки закукурічено-необдуманий, що загрожував абсолютною деконспірацією усіх революційних сил в Україні, які мусіли приготовлятися не так до збройного зудару з большевиками, як до довшого, гнучко виробленого і врощеного в український ґрунт — підпілля.

Було досить важно зробити в такій ситуації щось плянове, щось, на щоб можна було в дальшому оперти підпільно-революційну роботу. Тому переведено в лавах ОУН селекцію сил, поділивши їх на дві основні групи. Перша, це всі ті, які були ще нерозконспіровані окупантами і бандерівською диверсією. Вона мала ввійти негайно в підпілля і там залишитися на своїх місцях призначення, аж до відклику. Друга основна група, яка була заправлена військово і боєво підпільно, мала включитися в ряди УНРА і УПА.

Богдан був одним з тих, що дістав доручення ввійти в підпілля і там організовати сильну організаційну мережу, але з огляду на його військове значення і потребу інструкторів для Старшинської Школи УПА в Карпатах, його тимчасово вислано в Карпати. Там він був одним з інструкторів і там він дістав ступінь поручника УПА. В почтаку 1945 року він був важко ранений в стегно і пролежавши пару місяців в шпиталю УПА, повернувся на відклик ОУН до Львова, а скоро потім виїхав, як один із організаторів, до Донбасу. В Донбасі, працюючи звичайним шахтарем, робив доручену Організацією роботу, що дала значні успіхи. Там він перебував до 1948 року, а вернувши назад на ЗУЗ, робить ряд пропагандивно-боєвих рейдів, які позначуються великим успіхом та непересічними здібнощами покійного. Він зумів своїм організаційним хистом, своїм товариським підходом і геройчними чинами з'єднати навколо себе велику скількість боєвиків укр. революційного підпілля та здобути великі симпатії населення з ріжних теренів укр. землі.

І тут по сімох роках твердого підпільного життя, життя повного перешкод і боротьби, він паде, виконуючи свій революційний обов'язок.

З 6—7 січня ц. р. на Святвечір, тоді коли у Вселенній лунають чисті звуки колядок, радіючи приходом маленького Ісуса, тоді коли вільна сім'я у вільнім світі засідає за запашний стіл Св. Вечері, тоді коли на землю сходить Боже благословення, мир і Велика Правда, тоді в той вечір впав в бою з большевицьким наїздником пор. Богдан Медвід-Кривоніс.

Впав на українській землі, в Тарнополі, на стійці визначеній Організацією Укр. Націоналістів, як невтомний борець-революціонер, що посвятив себе для Великої Ідеї.

Розліплюючи протибольшевицькі відозви ОУН, від з друзями був оточений большевицькою поліцією. Вивязався короткий, але завзятий бій і впали всі. Богдан, будучи ранений в живіт та не маючи змоги відступу, щоби не віддатися ще живим в руки ворога, сам себе дострілив . . .

Пор. Богдан Медвідь-Кривоніс ввійшов в ряди тих тисячів знаних і незнаних Героїв України, що вічно будуть жити між нами та будуть нам служити прикладом великої жертвенности і геройзму, наснажуючи нас і прийдешні покоління великим символом — «Україна Понад Все».

Спи Друже там в Україні і сни про цей Великий День, за який Ти віддавав всі свої сили і за який Ти зложив свою буйну голову. Твоя боротьба — лишається нашою боротьбою. Твій заповіт — є нашим заповітом.

Вічна память Тобі!

Роман Шраменко.

РАДИ БОГА! ТІЛЬКИ НЕ ПИШІТЬ!

Таку осторогу подає канадійський «Новий Шлях» з приводу появи і заохоти з боку т. зв. Загальної Ради Американської Єдности писати «Листи з Америки» до наших рідних, знайомих і приятелів, що залишилися під большевицькою окупацією. Завдання листів, мало б бути: ширити правду про Америку і тим орієнтувати наших земляків на Захід.

«Наш Шлях» пише: «Доля наших рідних і земляків у краю заставляє кожного з нас просто кричати всюди і при кожній нагоді, щоб почув це кожний українець закордоном: ради Бога, не пишіть до краю! Не пишіть, бо користь з вашого писання — отой духовий звязок із рідними — не виважує шкоди, що її можете вчинити своїм найближчим!

Та ось у тому часі, коли наказом хвилини є найвища обережність, існує інституція в ЗДА «Загальна Рада Американської Єдности», яка займається вже від давна пропагандою масового писання листів поза залізну заслону, мовляв, бодай тим способом треба нам ширити «правду про Америку», ідеї американської демократії і «американського способу життя» між населенням поза залізною заслоною. Абстрагуємо від того, що оце показування советській людині «американського

способу життя» безцільне і непотрібне, але найважніше, що всі ці листи переходять цензуру, і не тільки сам факт звязку з закордоном, але й зміст листів — ота «американська демократія»! — з місця наражує відборця листа на переслідування.

Хто вони, ті люди, що своєю гуманною та ще й релігійною акцією провокують розкривання та нищення протибольшевицьких елементів у Совдепії?

До наших земляків, які мають своїх рідних і знайомих у краю, кличемо: українці, ради Бога, не пишім! Ані «правду про Америку», ані про наше здоров'я, взагалі нічого, коли дорога нам доля наших рідних! А втім, коли б мали ми писати «правду про Америку», то мусіли б передусім написати нашим безталанним землякам, які мучаться в советській неволі і чекають спасіння з закордону, що Америка не бажає самостійної України — як це заявили недавно її урядові представники з «Голосу Америки».

Бо як писати правду про Америку і за те наражувати людей на переслідування, то писати правдиву правду, а не про американську осінь (і в Україні гарна осінь), саморобні будинки, Анну Розенберг (і в «українському» уряді багато симпатиків комунізму), велетнів рослинного світу в Каліфорнії (наші Карпати теж мають своїх «велетнів»), телевізійні апарати (які, на жаль, притуплюють загальне почуття краси і інтелігенції), бейзбол (так як би в Україні молодь не мала змоги вправляти спорт і гри) і тим подібні нісенітниці. Вони ані не підносять висоти поняття советських людей про Америку, ані не викликують охоти те все в себе мати. Одиноке, що наші земляки прагнуть почути від нас — це вістка, що Америка дійсно готова і рішена змагатися за забезпечення свободи і справедливости **для всіх, що** вона допоможе українському і іншим поневоленим Москвою народам звільнитися з московської окупації та створити свої власні національні держави; що вона поможе знести рабську працю в концентраційних таборах СССР; що вона положить край плановому народовбивству; що вона покличе під суд кремлівських опричників і катів. Та, на жаль, дотепер наші земляки чують з уст урядових речників Америки, що акція за самостійною українською державою противиться напрямним політики американського уряду.

Чи в такій ситуації не йдуть на марне зусилля і праця згаданої Загальної Ради Американської Єдности і чи не каригідним є заохочувати нас наражувати наших найдорожчих на репресії і знищування — на те, щоб вони довідалися, що в Америці є велетні рослинного світу, бейзбол і телевізійні апарати? Чи не було б краще, як би аранжери згаданої Загальної Ради Американської Єдности, замість писати листи до наших земляків, написали до містера Ечісона і намовили його зложити відповідну офіційну політичну декларацію про те, до чого Америка змагає: чи до знищення большевизму, чи до співпраці з ним; чи до його ліквідації, чи до розподілу до спілки з ним світу на дві гемісфери. І чи ми маємо ширити «правду про Америку» тому, що большевики не хочуть задоволитися пропонованою їм половиною світу, а хочуть конечно мати увесь. Така декларація зробить більше, як мільйони листів, що їх пропонує Загальна Рада Американської Єдности і поквапно переписують деякі українські газети.

Тому і ми прилучуємося до голосу «Нашого Шляху» з Канади і кличемо до наших земляків: Ради Бога! Тільки не пишіть!»

З ножицями по пресі

На маргінесі статті ред. Анатоля Курдидика в паризькім «Українськім Слові» про «Кінець таборів», джерзіситська **«Свобода»** в статті: **«Надолужити занедбане»** пише:

«Не будемо входити в подробиці порахунків автора з тими що творили з таборів «джунґлі», «розторощили всю нашу моральну потугу, що ми її принесли з Батьківщини» і «звели її на манівці». Це «злочинне марнування потенції, що її в перших днях виходу з Батьківщини мала наша еміґрація у своїй масі» — належить уже до минулого, коли йдеться про «пройдених пять років життя нашого ісходу, в таборах». Зате актуальною є турбота, щоб ця розтрата не продовжувалася теж і в інших життєвих обставинах і в наших країнах».

Відповідає правді, що актуальною є турбота, щоб творення джунґлів, торощення нашої моральної потуги і зводження її на манівці, та марнування нашої потенції не продовжувалися в інших, зокрема в американських, обставинах. Але, щоби ця турбота була щира, треба об'єктивно проаналізувати пройдений шлях і не відпускати його з легким серцем до минулого. Люди, що творили в таборах джунґлі, що торощили нашу моральну потугу, що марнували злочинно наші потенції, не відійшли в минуле. Вони приїхали до ЗДА і висилають сюди своїх емісарів. А установи, яких речником є «Свобода», замість проаналізувати їх злочини, водять їх до Вашінґтону і представляють як репрезентантів «Воюючої України».

Не тільки надолужити занедбане, але витягти ти висновки зі злочинів — є актуальне зараз.

* * *

«Наша Мета» (Ч. 11 (71) з дня 17 березня 1951 р.) в статті **«За що воює Воююча Україна»**, аналізуючи «Роз'яснення Проводу ОУН (читай: бандерівців) на Українських Землях» щодо деяких ідеологічних, програмових і політичних питань, слідом за проф. П. Солухою (з тижневика гетьманців в Европі «Ранок») питається:

«Ми хочемо знати, чи УПА та інші колгоспники воюють за приватну власність, за право мати власними: землю, хату, млин, фабрику, торгівлю. Чи може вони воюють за колгосп, радгосп, за усуспільнення засобів виробництва, тобто за соціялізм, чи якусь іншу химеру?»

«... виходить, що Провід ОУН (бандерівців) нібито виразно схвалює колгоспи й радгоспи й поділяє теорію Маркса-Леніна-Сталіна про соціял-комунізм, тільки ховає оту комуну з колгоспами й радгоспами за словами «народ при владі» і «політична демократія».

«... Коли колгоспи й радгоспи, то значить терор, бо, щоб загнати народ до колгоспів і в колгоспах його держати, треба постійно тримати НКВД. А коли до колгоспу, терору, НКВД, додати «політичну демократію з народом при владі», то матимемо точнісеньку сьогоднішню марксо-ленінсько-сталінську совєтську владу».

Саме і за це зараз більшість бандерівців на еміґрації, передруковуючи нісенітниці різних О. Горнових, І. Вовчуків, та їхні «Роз'яснення».

Гетьманцям з «Ранку» в Европі та католикам з «Америки» в ЗДА належить поґратулювоати партнерів. Одні з них пропагують колгоспи, другі народню демократію, інші матеріялістичний світогляд.

*
* *

Неначе не читаючи стеттей О. Горнового і голосів своїх же католиків з Канади та гетьманських побратимців з Европи, редактор **«Америки»** (ч. 59/1951) вдає наївного і пише, остерігаючи українську суспільність:

«Допомагачами комунізму є усі ті, які свої національні чи партійні переконання опирають на матеріялізмі, усі ті, які соромляться своєї Церкви чи визнання своєї віри (Тому ОУН (бандерівців) дозволяє своїм членам визнавати як ідеалістичну, так і матеріялістичну філософію — себто, що нема Бога), **усі ті, які бояться піти на бій в обороні християнської етики і моралі...»**

Таких же самих наївних вдають і редактори **«Національної Трибуни»** (в ч. 15/1951), коли обурюються, що «Український Квартальник» (ч. 5 за 1950 р.) уважає згаданого «визначного публіциста ОУН» О. Горнового... соціял-демократом. «Національна Трибуна» обурюється:

«Що то значить соціял-демократ? Ми всі знаємо, що в українському політичному укладі соціял-демократи — найзавзятіші марксисти. Як можна таке твердити про націоналіста Горнового?»

Здивування «Національної Трибуни» зайве. Адже ж ніхто інший, але Горновий сам зробив себе марксистом і соціял-демократом. Хто пропаґує матеріялізм у філософії, усуспільнення приватної власности, народню демократію з волі одної партії, той може себе сто разів називати націоналістом, але ним ніколи він не є і бути не може, бо матеріялізм, суспільнення власности і «демократія» з волі одної партії — це саме і найчистішої води так теоретичний, пропонований Марксом, як і практичний, реалізований Сталіном, — марксизм. З тою тільки різницею, що місце КП(б)У чи радше ВКП(б) в Україні заступити має ОУН під проводом Степана Бандери. Решта залишиться по старому. Ролю НКВД, без сумніву, потрафить заступити СБ. Концентраційних таборів ліквідувати не треба, бо не бракне «ворогів народу» в партії любимого Бандери, колгоспів ліквідувати не треба, бо приватна власність, як каже Горновий, веде до «творення експлуататорських клясів», виборів влади теж не треба, бо владу вже покликав народ і нею є УГВР з революційною ОУН на чолі, — отже все залишиться так, як існує зараз.

Чи не є оправдані супроті того запити розважніших, — до речі, коньюнктурних коли йдеться про валення авторитету УНРади, — партнерів еміґраційної бандерівщини, — «За що воює т. зв. Воююча Україна»? Можемо одначе з полегшою затрівожених партнерів потішити, що крім широко розреклямованої Горновими і Гриньохами «воюючої України» під кермою УГВР-ОУН, діє інша Воююча Україна, не від 1945 р., але від початку большевицької окупації, і хоча вона так часто роз'яснень, звернень, комунікатів і відозв до українського громадянства не пише, проте вона одинока заважить на тому, яка буде Україна. І за нею останнє рішаюче слово. А те, що пише О. Горновий не багато заважить.

*
* *

Гетьманський **«Український Робітник»** (ч. 13, з дня 30 березня ц. р.) «ґратулює» «Самостійній Україні» за те, що в числі за лютий вона помістила **«на головному, почесному місці «поему» свого, як видно, дуже шанованого співробітника (а може ще щось більше?) Теодора Курпіти. ...Чесне ім'я і всякі незлічені псевда цього Курпіти пишалися не так давно в большевицьких — отже протинаціональних і протинаціоналістичних «Нових Шляхах» і «Вільних Українах» і т. д., тепер це ім'я та усякі псевда пишаються в націоналістичній ОУН-івській «Самостійній Україні».**

Не тільки в «Самостійній Укрaні», панові редакторові «Українського Робітника» можемо зацитувати принайменше десять українських газет і журналів, в яких друкувалися на еміґрації вірші Теодора Курпіти. При нагоді хочемо звернути його увагу, що ми не тільки видрукували вірша Т. Курпіта «Моя дорога Україно» (панам редакторам «Українського Робітника» приємніше слухати замість віршів про дорогу Україну, про Ясновельможного Гетьмана, Гетьманича і Гетьманову — це більше патріотично, націоналістично і по державницьки), але в березневому числі ми помістили теж статтю проф. Володимира Державина про поетичну творчість Теодора Курпіти.

Щож до закиду, мовляв, «Самостійна Україна» друкує «чесне» імя і твори автора, що раніще пишалися в большевицьких «Нових Шляхах» і «Вільних Українах», то дозволимо собі пригадати невинному редакторові «Українського Робітника» факт, що як би він хотів взятим на індекс проскрибованих усіх авторів, що друкувалися в большевицьких виданнях, то він мусів би зліквідувати УВАН, МУР, більшість спілок і товариств письменників і журналістів, а. сторінки його власної газети віяли б таким нудом, як це було кілька років тому, коли їх заповняли «незаплямлені» патріоти з Торонта чи Монтреалу. Ми на 100% переконані, що коли б редактор «Українського Робітника» жив не в Канаді, але в совєтській Україні і вмів принайменше дещо з того писати, що вміє Т. Курпіта, його імя і твори пишались би теж в — «Нових Шляхах» і «Вільних Українах», без огляду на це, чи він того хотів би, чи ні. Ми переконані тому, що ми вже знали одного Босого (Теодора, з Кракова, Польща), якого теж повинен і знати редактор «Українського Робітника»: він жив не під большевицькою окупацією і не під загрозою ліквідації або переселення, ані не ради рятунку перед голодом і концентраком, але з лакімства і жадоби карієри відрікся української національности і до своїх колишніх товаришів з Пласту відповідав: «нє знам пана, нє пшипомінам собє, і нє умєм по руску!» Отже бути сторожем і учителем національної моралі у Торонті і то в час коньюнктури (бо в інший час, коли лише трохи віяло неприхильним вітром з боку канадійської влади в сторону гетьманців, як зрештою і інших українських національних організацій, пан редактор «Українського Робітника» усунулися до приватного життя) не велика заслуга і геройство. Не писав пашквілів на український «фашизм», «буржуазно-німецьких націоналістів» і т. д. тільки тому, що ніхто від нього того не вимагав. Він напевно не дав би когутові піяти аж тричі, щоби відректися, традиційним способом панів Босих, не лише від українського націоналізму, але від української національности. Коли сьогодні, хтонебудь може закинути Теодорові Курпіті писання в большевицьких (якщо це правда) виданнях, то тільки той, що разом з ним у Львові переносив страх і тремтіння душі за свою нагу шкіру і існування, і тільки той, що в той час виказав відвагу ставити чоло большевицькій загрозі, натискові і жорстокій карі. Ми знаємо, що багато таких не було. Чи може редактор «Українського Робітника» назвати багато таких українських письменників і поетів?

*
* *

«Сурма» — видання ЗЧ ОУН (бандерівців) в Німеччині, відоме зі своїх пашквілів та денунціяцій на своїх партійних опонентів, в числі за березень (ч. 29/1951) друкує статтю Зенона Пеленського п. н. «Запаморочення від демократії».

Зенон Пеленський — відомий український суспільності демагог. Кожний з нас пригадує собі з перед року цикль статтей відомого українського політичного і громадського діяча д-ра Степана Витвицького, якими він збивав і торощив демагогію отого, з дозволу сказати, еміґраційного «революціонера» і «націоналіста». В час німецької окупації в Україні в 1941—1944 рр. Зенон Пеленський працював в цукротресті і, як союзник (деякі навіть кажуть, як фольксдойчер), помагав окупантові ограблювати Україну з хліба і цукру. В той час ніхто не

читав його статтей ні в підпільних, ні в легальних виданнях, ані не бачив його ні в протибольшевицькому, ні в протинімецькому підпіллі. Коньюнктура на Зенона Пеленського прийшла щойно на еміґрації і то спеціяльно в часі, коли політбюро партії С. Бандери поставило ставку на тоталізм і диктатуру, коли рішило виповісти війну всім і вся і потребувало свого Ґеббельса від пропаганди і агітації. А що здібностей лорба Гав-гав йому не бракло, то і легко почалася його еміґраційна карієра як «визвольника», «революціонера», «державника» і «націоналіста». Словом, мав щастя.

Та менше щастя мають його писані елюкубрації, що ними записає він усі бандерівські газети по обох боках океану. Читачам хочемо продемонструвати кілька клясичних зразків його демагогії, щоби принайменше з-грубша знати, яку вартість має бандерівська аргументація, а за ними генеральна лінія «визвольного» руху.

Веремо до уваги тільки згадану вище його статтю, бо на воловій шкірі важко було б списати усі протиречності, нелогічності, брехні і неправди, що ними пописується оцей модерний демостен від оборони нашого гуляйпільського «руху».

«Ми не пригадуємо собі, щоби програми українських довоєнних демократичних партій піднімали в час вогню і проби, щоб вони організували українські маси до боротьби і спротиву. Так само не пригадуємо, щоби українські демократичні партії ставили багато провідників і кадрів українського визвольно-революційного резистансу».

Коротка память в Зенона Пеленського. Забув, що Акт Самостійности в 1918 р. і Акт Українських Земель 1919 р. — це саме і вислід програми тогочасних наших політичних партій, які майже всі були демократичними. Забув що з ініціятиви (за ділом емісаря Андрія Ніковського) УНР повстало Братство Українських Державників (БУД), Союз Української Молоді (СУМ), Спілка Визволення України (СВУ), які довго-предовго перед С. Бандерою організували маси до боротьби. А Зимовий Похід, а акція генерала Тютюнника, а акція «Вільного Козацтва» на Волині під Польщею? Не ставили провідників? А з якої партії вийшов С. Петлюра, М. Міхновський, Митрополит Липківський, провідники повстанчих центрів?

«Ми і сьогодні не бачимо доказу здатности цих партій зговоритися хоча б у власному тіснішому колі на одному демократичному проводі: надто їх для цього роз'їдають групові розходження і особисті амбіції».

Кого роз'їдають особисті амбіції і розходження? Таж кожний бачить зговорення усіх наших партій на базі УНРади, в час коли у партії Бандери і Зенона Пеленського не знати вже котру з черги викидають групу мальконтентів і переводять чистку та видають роз'яснення, яким вилизують виплюване. Це у Вас, пане З. Пеленський, зговорення? Що демонструєте жалюгідні інкримінації ЗЧ ОУН на ЗП УГВР і ЗП УГВР на ЗЧ ОУН? Це не розїдання амбіціями і розходженнями? Чи може Ви теж вірите, що це діло большевицьких провокаторів, як це Ваша «Сурма» пише на іншому місці? Тоді ґратулюємо Вам такої добірної їх колекції, що потрафила Вас і Бандеру поводити за ніс та показати українській суспільности на публіку.

«Тимчасом нація в час війни і повоєнного лихоліття просто інстиктовно хотіла (і хоче — прим. наша) **мати і бачити цей провід, посідати одну людину, яка була б не «диктатором», але видимим центром її змагання за визволення. Також цю проблему український націоналістичний революційний** (розумій: бандерівський) **світ вмів по своєму позитивно розвязати».**

Як ровязати? Що видав зливу комунікатів ЗП УГВР, які іменують С. Бандеру диктатором і шкідником визвольної справи, та не меншу зливу комунікатів ЗЧ ОУН, що кидають анатему на Гриньоха, Стахова, Врецьону і інших? Це Ви називаєте «позитивною розвязкою» проблеми проводу? Ні, **такого** проводу український нарід не хоче і вибийте собі з голови, що він колись схоче. Хіба на штиках, що й намагаєтесь тепер робити (та, на щастя, багато їх у вас не хватає), зможете владу свою закріпити.

«Не будь організації українського націоналізму, не будь організації видимого революційноо проводу нації, не будь імени Степана Бандери, як видомого символу тієї революції — Україна, не дивлячись на її жахливі жертви крови і майна, була б пройшла через хуртовину другої світової війни як невідома справа, легковажна величина».

Чи дійсно? Чи тільки Степанові Бандері і його дії (включно з братовбивством) треба завдячувати, що Україна не пройшла як невідома справа і легковажна величина? Що ж ця «дія» такого великого доконала в часі другої світової війни? Що вбила Сеника, Сціборського, що закладала пута, що зліквідувала відділи от. Бульби, що замордувала його дружину? А як з дією Крут, Базару, Зимових Походів, СВУ, УВО, Зриву Закарпаття, як з Актами 22 січня, з походами на Київ? Вони без значення? А що зробите з дією О. Теліги, І. Рогача, д-ра Яхна, Р. Біди, і десятків інших революціонерів, що їх Ви помагали німцям і большевикам в Україні ліквідувати?

«Тільки дія організованого українського революційного націоналізму примусила навіть Сталіна (дивіться? Сімдесять кілька народів зорганізованих в ОД не можуть примусити Сталіна до уступок, а дія Степана Бандери з Сахсенгавзену примусила) **вислати до Лейк Саксек «українську» державну делегацію.**

Чому Сталін вислав таку саму державну делегацію білорусинів, які ані органіованого націоналізму, ані його дії ані свого Ст. Бандери не мали. Таж малій дитині це сьогодні вже відомо, що вислав Сталін «українську» делегацію не тому, що його змусила дія С. Бандери, але тому, що сам хотів мати більше голосів в тому помиленому і хибно зрозумілому інтернаціональному парляменті.

«Ще ніколи не стояла так високо в курсі надія на чужу допомогу, як між псевдодемократами; ще ніхто так поспішно не чимчикував до Америки, як саме сьогодні неодемократичні лідери — гублячи за собою по дорозі усе: мрії молодости, спогади і клятьби революційних днів, нарешті ж перейняті провідницькі обовязки».

Ніхто? А за чим чимчикував о. Гриньох до Америки і казав себе панам з УКК водити аж до Вашінґтону і представити там як репрезентанта «воюючої України»? Думаєте, пане З. Пеленський, що з цікавости побачити якогось там підсекретаря в департаменті стейту. А вимоги проф. Л. Добрянського, голови УКК, для УПА — грошей і друкарень і фотографічних апаратів — це не надія на чужу допомогу? І хто тут згубив мрії молодости, спогади і революційні клятьби? Колись революціонери гроші і друкарні здобували і експропріювали від ворога, сьогодні просять від ... демократів, тих самих, що їх їхні лорди гав-гав обкидають слиною підлоти і ненависти. Треба мати трохи пристойности і пошанівку перед самим собою, щоби зливати зливу помий на носіїв американської демократії (та при тому на носіїв української демократії) та рівночасно виставляти руку з проханням дайте, не минайте! І обовязково дайте нам, Зенонам Пеленським, «революціонерам» і «самостійникам», а не давайте, борони Боже, УНРаді, бо вона ... не має ніякого відношення до боротьби в Краю. Це у Вас самостійницька визвольна політика!

З хроніки нашого життя

НА РІДНИХ ЗЕМЛЯХ

В багатьох областях УССР відбуваються обласні партійні конференції, яких метою є змобілізувати населення, партійні організації і державні інституції для збільшення продукції хліба. Такі конференції відбулися в Києві, Одесі, Сумах, Ужгороді, Чернівцях, Кіровграді, Житомирі, Тернополі і Львові. Як звичайно, конференції розкривали «порядком критики і самокритики» занедбання і недоліки у виконанні завдань і почесного обовязку — випродукувати і здати державі належну, приписану нею, скількість зерна.

На день 1 лютого ц. р. в УССР нараховувалося 18,244 колгоспів. Перед акцією укрупнювання їх було 33,653. Як пише совєтська преса, акція укрупнювання ще не закінчена і належить сподіватися дальших укрупнень.

Відому українську малярку, Олену Кульчицьку, що закінчила вже 73 роки свого життя, обрано депутатом до верховного совєту УССР. Як виходить з опублікованої з нагоди передвиборчої кампанії короткої довідки про малярку, вона викладає книжкову графіку в українському поліграфічному інституті у Львові. Зараз вона працює над графічною роботою «Краса рідної землі» та «Багацтво рідної землі». На кампанію за колективізацію вона виготовила картини «Колгоспна молотьба» і «Скиртування сіна в артілі».

Пленум ЦК ПК(б)У, що відбувся в березні в Києві, заслухавши доповіді В. Мацкевича, заступника голови ради міністрів УССР, видав постанову про авершення підготовки до весняної польової сівби в колгоспах і радгоспах УССР. В постанові перший натиск покладено на продукцію тваринництва, а далі на ліквідацію хиб, допущених у підготовці до весни.

Сталінську премію за 1951 р. за заслуги в літературі та мистецтві одержали такі українські письменники і поети: О. Корнійчук, А. Малишко, П. Воронько, В. Собко, М. Стельмах, композитори — Ю. Мейтус, П. Жуковський, В. Гомоляка, А. Кос-Анатальський; художники — А. Петрицький, С. Григорієв: Г. Яблонська, А. Рєзніченко, М. Королева; скульптори — М. Вронський, О. Олійник; архітектори × В. Додровольський, В. Гопкало, А. Косенко; театральні артисти — Г. Юра, Ю. Шумський, Н. Ужвій, В. Добровольський, О. Кусенко, П. Няшко, І. Корбинський, З. Хрупалова, А. Заднепровський, М. Ільченко, В. Овчаренко, А. Верменко.

НА ЕМІҐРАЦІЇ

В Нью Йорку (ЗДА), в дні 25 лютого ц. р. відбулися основуючі Загальні Збори Союзу Українських Філятелістів. На зборах Ярослав Петиш виголосив реферат «Завваги до розвитку української філятелії». Головою С. У. Ф. обрано д-ра Є. Котика,

Накладом СУМА вийшла друком книжка про методи московського народовбивства в Україні п. н. «Злочин Москви у Вінниці».

Головна Управа ООЧСУ відкрила в Нью Йорку Український Народній Університет.

В Нью Йорку (ЗДА) в днях 14—15 квітня ц. р. відбувся перший Загальний З'їзд Організації Української Молоді «Пласт». На З'їзді вибрано Краєву Пластову Раду в складі 25 членів і 10 заступників під проводом д-ра Юрія Старосольського.

В Едмонтоні (Канада) відбувся в днях 4 і 5 квітня ц. р. XII-ий З'їзд Братства Українців Католиків Зах. Ексархату Канади.

В Нью Йорку (ЗДА) в дні 21 квітня ц. р. відбувся Другий Річний З'їзд Товариства б. вояків УПА в ЗДА.

«Український Театр Малих Форм» в Аделяйді (Австралія) святкував першу річницю свого існування. Керівником театру є Е. Андрухович.

Дня 4 березня ц. р. в Мюнхені (Німеччина) відбулась конференція представників поневолених Москвою народів, скликана з ініціятиви Ресорту Закордонних Справ ВО УНРади.

В днях 10 і 11 березня ц. р. в Лондоні (Англія) відбулися річні загальні збори Об'єднання Українців у Великій Британії. Головою ОУ у ВБ обрано поновно інж. В. Коханівського.

Накладом Клюбу Приятелів Української Книжки вийшла друком повість В. Чапленка «Люди в тенетах».

10—11 березня ц. р. в Менчестері (Англія) відбувся Третій Крайовий З'їзд Української Молоді в Великобританії. Головою нового Крайового Комітету СУМ обрано Я. Деременду.

У Філядельфії (ЗДА) засновано Українську Католицьку Асоціяцію Преси (УКАП).

За Виданням Братства кол. Вояків Першої Української Дивізії вийшов друком збірник статтей і нарисів за редакцією Олега Линяка п. н. «Броди».

Папа іменував о. д-ра Максима Германюка в Канаді українським єпископом — помічником для Західнього Ексархату Канади.

1 квітня 1951 р. в Брюсєлі (Бельгія) відбувся IV Крайовий З'їзд СУМ'у в Бельгії. Головою СУМ в Бельгії обрано О. Коваля.

Президія УНРади на своюму засіданні 25 лютого 1951 р. одноголосно рішила офіційно-формально ствердити нєважність Варшавського Договору з 21 квітня 1920 р. за підписом Президента Андрія Лівицького і це ствердження поінформувати польському екзильному урядові та іншим міжнароднім чинникам.

БІБЛІОҐРАФІЯ

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА — Мюнхен—Ньюйорк 1950. Зошит 12-ий. Стор. 881—960. Ціна зошита 8 ДМ, або $ 2,50.

Мирослав Небелюк: ПІД ЧУЖИМИ ПРАПОРАМИ. Париж-Ліон 1951. Стор. 208.

С. Любомирський: ПЛЕМ'Я ВОВКІВ. Роман. — Накладом і друком «Нового Шляху». Вінніпеґ 1951. Стор. 576. 8°.

Іван Хмельницький: В КРАЇНІ РАБСТВА І СМЕРТИ. — Бібліотека «Самостійної України». Випуска 1. Накладом В-ва «Самостійна Україна», Чікаґо, 1951. Стор. 100. 8°.

УКРАЇНСЬКЕ ПРАВОСЛАВНЕ СЛОВО. Церковно-народній журнал для православних українців. Рік XXXI, ч. 4. Квітень 1951.

Василь Чапленко: ЛЮДИ В ТЕНЕТАХ. Сатирична повість. Том другий. Клюб приятелів української книжки. Книжка 4. Вінніпеґ 1951. Стор. 130.

АЛЬМАНАХ РФК (Ради Фізичної Культури). — Видавництво «Молоде Життя», Мюнхен 1951. 120 ст. великого формату, коліровий кредовий вклад з відзнаками усіх спортових товариств. Ціна 5 ДМ, або $ 2,50.

Ярослав Б. Рудницький: СЛАВІСТИКА В КАНАДІ в 1950 р. — Праці Інституту Слов'янознавства УВАН, ч. 9. — Вінніпеґ 1950. Стор. 48. 8°,

Василь Чапленко: МОВА «СЛОВА О ПОЛКУ ІГОРЕВІ». Праці Інституту Слов'янознавства УВАН, ч. 7. — Вінніпеґ 1950. Стор. 32. 8°.

КИЇВ — журнал літератури і мистецтва Літературно-Мистецького Товариства в Філядельфії. Ч. 1. 1951.

THE UKRAINIAN QUARTERLY. Published by Ukrainian Congress Committee of America. Vol. VII. Number 1. Winter 1951.

THE UKRAINIAN BULLETIN. Published Semi-Monthly by The Pan-American Ukrainian Conference. Vol. IV. Number 7 and 8.

ГОЛОС МОЛОДІ — квартальник. Рік V. Весна 1951. Ч. 1. Видають Молоді Українські Націоналісти Канади.

Geo W. Simpson: THE NAMES "RUS", "RUSSIA", "UKRAINE" and THEIR HISTORICAL BACKGROUND. — Proceedings of the Institute of Slavistics of Ukrainian Free Academy of Sciences, Number 10. — Winnipeg 1951

ГОЛОС СПАСИТЕЛЯ — Релігійний Місячник. Рік 23, ч. 4. Квітень 1951.

СВІТЛО — Католицький часопис для українського народу. Рік XIV, число 7, 1951 і число 8, 1951.

ЖІНОЧИЙ СВІТ — Рік II. Березень 1951, ч. 3, і Квітень 1951, ч. 4. Видає Організація Українок Канади ім. Ольги Басарабової.

НОВІ ДНІ. Уніерсальний ілюстрований місячник. Рік II, ч. 4 (березень 1951), і ч. 5 (квітень 1951).

З життя в ОДВУ

ЦЕНТРАЛЬНА УПРАВА

Центральна Управа Організації Державного Відродження України на свойому засіданні, що відбулося в дні 8-го квітня 1951 р., постановила скликати **XVII Річний Загальний З'їзд** Організації Державного Відродження України та Братніх Організацій ОДВУ на день 6, 7, і 8 липня 1951 р. в Рачестері, Нью Йорк. Про програму та деталі З'їзду будуть подані пізніше окремі повідомлення.

Центральна Управа ОДВУ.

ВІДДІЛИ ОДВУ

РАЧЕСТЕР. 20-ий Відділ ОДВУ. Заходом нашого Відділу ОДВУ відбулось тут в дні 25 лютого ц. р. **Віче під гаслом: НАШІ СИЛИ І НАШІ ПОТРЕБИ.** Головну доповідь на вічу виголосив п. Ярослав Гайвас з Нью Йорку. Основніші думки його доповіді такі: Ми мусимо знати сучасне положення в світі і знати як його сприймати, що попирати, а проти чого протестувати. Не вірити на слова, але дивитися на факти. Хартія народів каже про вільність народів, а в дійсності санкціонує окупацію. Доля України була найтяжчою, але всеж таки ми за останні 30 років так посилились, що стали одним із вирішних факторів східнього простору. Наша майбутня сила лежить в людях, а не в мертвій зброї, яку ми теж повинні оцінювати, але не більше від людей. Власні сили є найпевнішим чинником нашої побіди і вони лежать виключно в революційних середовищах. Вимогою часу є, щоби ці середовища об'єдналися, але не на папері, а в чині. — Справа України рішатиметься в Краю і її народом. Нам треба вести роботу так, аби теперішні примусові воїни совєтської армії обернули зброю проти большевиків. Їх треба запевнити і дотримати слова, щоби не повторилось те, що зробили німці з українськими полоненими під час їх походу проти СССР. Нашим завданням впливати в тому напрямі на теперішні керівні чинники. Ми мусимо теж протиставитись певним махінаціям міністрів і департаментів та не зраджуватись початковими невдачами. В тій роботі між нами не сміє бути невтральних чи незаінтересованих. Всі ми є заінтересовані і відповідальні. Ми маємо моральне право домагатись визнання за нами наших змагань на власну державу і суверенність, бо немає народів ліпших і гірших, немає і не повинно бути народів вибраних. В теперішньому поході правди проти большевизму роля українського чинника величезна. Українська преса вже писала про звірства й поневолення та народовбивства, американська щойно починає. Ми повинні американській пресі подавати матеріяли, бо ми вже 30 років стоїмо в боротьбі з большевизмом. — Майбутня війна буде тяжка. Не треба оманювати себе надією, що большевиків «закидаємо шапками». Хоча совєтська армія голодна і погано одягнена, але вона не мусить бути такою слабою, як дехто каже. Треба буде кинути мільйони летючок поміж совєтських червоноармійців, щоби вони здались в полон і обернули свою зброю проти гнобителів, але їм треба наперед дати ґарантію, що їх не постигне доля 600.000 воєннополонених під Києвом в 1941 р. — Коли Керенський дійшов до певних американських чинників, то й ми можемо до них дійти. Керенський не може репрезентувати усіх українців, як він це говорив на засіданні Ради Европи. Тому ми мусимо протиставитись його махінаціям. — Накінці доповідач згадав про ОДВУ, її величезну ролю, яку вона відограла в допомозі Краєві, в його Визвольній Боротьбі, українському підпіллю, боротьбі Карпатської України і в сьогоднішній праці над відновленням Української Самостійної і Соборної Держави.

Після доповіді відбулась жива дискусія, в якій забирали голос п. Шевчук Роман (що то є мельниківці і бандерівці?), п. Демиденко, (потреба об'єднання довкруги УНРади, як законного проводу України), п. Колданский Володимир (чи УНРада має зверхність над С. Бандерою?), п. Василь Гранковський (яке відношення ОДВУ до УКК?), п. Рудий взивав до єдности, бо не сміє брат на брата піднімати руку і ми повинні тавро скитальщини скинути зі себе. На поставлені запити доповідач відповів: Розкол в ОУН є нашим нещастям. Він не обмежився віділенням прихильників С. Бандери від законного Проводу ОУН, але він пішов дальше і сьогодні між самими бандерівцями наступив розлам на бандерівців і лебедівців. Колданському доповідач відповів, що УНРада не має зверхности над С. Бандерою. Відношення ОДВУ до УКК є позитивне і ОДВУ попирає УКК в його відповідальній роботі. — На залі було присутних понад сто осіб.

Степан Кричук.

ДІТРОЙТ - ГЕМТРЕМК. 4-ий Відділ ОДВУ ім. Ю. Головінського. В дні 15 квітня ц. р. старанням того Відділу відбулись два **Віча:** 1) В Дітройт-Схід (Гемтремк, в залі Українського демократичного Клюбу при 2376 Ґрейлінґ Евню, о год. 2 по пол. 2) В Дітройт-Захід, в залі Українського Американського Політичного Клюбу при 3464 Сікат Евню, в годині 7 вечером.

На Вічах промовляли: п. Ярослав Гайвас і д-р Володимир Михайлів, оба з Нью Йорку.

КЛІВЛЕНД. 8-ий Відділ ОДВУ ім. Д. Вітовського. В дні 14 квітня ц. р. заходом 8-ого Відділу ОДВУ в Клівленді відбулось Громадське Віче, на якому промовляли п. Ярослав Гайвас і д-р Володимир Михайлів.

НЬЮ ЙОРК. 10-ий Відділ ОДВУ. В дні 20 травня ц. р. в залі Стейвесент Скул ріг 6 Евню і 15 стріт, старанням 10-го Відділу ОДВУ відбулась Святочна Академія в честь Гол. Отамана Симона Петлюри і полк. Євгена Коновальця.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

1. Видавництво «Самостійна Україна» випустило з друку книжку Івана Хмельницького **«В країні рабства і смерти»**, стор. 100. Ціна книжки 50 центів. Адміністрація «Самостійної України» пошукує кольпортерів на поодинокі осередки. Кольпортери одержують 20% опусту. замовляти в Адміністрації «Самостійної України» —

INDEPENDENT UKRAINE
9421 Burnside Ave.
Chicago 19, Ill.

2. Усіх кольпортерів, що залягають з розчисленням за кольпортажу з попереднього року, як рівнож за минулі місяці 1051 року, просимо негайно розчислитися з Адміністрацією, або повернути нерозпродані примірники назад. Чочинаючи від найближчого числа, будемо публікувати імена тих кольпортерів, що залягають з розчисленням, як шкідників Видавництва.

3. Ще раз пригадуюмо, що нова адреса Адміністрації Самостійна Україна» є:

INDEPENDENT UKRAINE
9421 Burnside Ave.
Chicago 19, Ill.

4. В Адміністрації «Самостійна Україна» знаходиться певна скількість книжечки Романа Купчинського «НА СЛУЖБІ УКРАЇНИ» (В 60-ліття полковника А. Мельника). Ціна книжечки 20 центів. На порто долучити 5 центів.

5. Проситься передплатників своєчасно повідомляти адміністрацію про зміну своєї адреси, щоби не опізнювати достави журналу та не нараджувати нас на зайві витрати порта. При зміні адреси подати стару і долучити 10 центів на кошти маніпуляції.

6. Адміністрація пошукує кольпортерів журналу «Самостійна Україна» і видань Бібліотеки «Самостійної України» на поодинокі осередки. Книгарням і кольпортерам, що замовлять понад 10 чисел журналу, дається 25 відсотків рабату. Кольпортери крім того одержують книжкові премії.

7. В попередньому числі в повідомленні Адміністрації закралася друкарська похибка, а тому справляємо текст, який має звучати так: Адміністрація «Самостійної України» складає щиру подяку за приєднання нових передплатників нашого журналу Вп. Панам:

ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА «САМОСТІЙНОЇ УКРАЇНИ»

Канада:
THE INDEPENDENT UKRAINE
P. O. Box 387
Winnipeg, Man., Canada

Аргентина:
"PEREMOHA" BOOKSTORE
25 de Mayo 479 (14
Buenos Aires, Rep. Argentina

Бразилія:
STEPAN PLACHTYN
Pr. Gen. Osorio, 568
Curitiba — Parana — Brasil

Австралія:
Pr. A. SYCZYNSKYI,
26 Beaconsfield St.
Auburn — Sydney, NSW, Australia

Англія:
W. S. SHEWCHUK
123 Notting Hill Gate
London, W 11, England

Франція:
A. DOMARATZKY
13, rue Biot,
Paris 17-e, France

Італія і Близький Схід:
Dr. W. FEDORONCHUK
Via Nemorense 100, inr. 22
Roma, Italia

ЧЛЕНСЬКІ УДІЛИ ДО ВИДАВНИЦТВА «САМОСТІЙНА УКРАЇНА»

зложили:

Д-р Петро Стерчо, Чікаґо	$10
Іван Попович, Клівленд	$10
Михайло Єдлицький, Чікаґо	$10
Василь Нагірняк, Міннеаполіс	$ 5

Ціна 30 ц.

ЄДИНИЙ У ЗДА УКРАЇНСЬКИЙ ЖУРНАЛ ДЕРЖАВНИЦЬКОЇ ДУМКИ

«САМОСТІЙНА УКРАЇНА»

МІСЯЧНИК КУЛЬТУРИ, ПОЛІТИКИ ТА СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

виходить кожного місяця в Чікаґо, ЗДА

САМОСТІЙНА УКРАЇНА проголошує ідеї українського державного відродження та визвольного руху.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА бореться за принцип самовизначення і суверенности українського народу, як і всіх інших поневолених ще народів.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА інформує світ і українську суспільність на еміґрації про стан визвольної боротьби і політику окупантів на Рідних Землях.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА з'єднує для визвольної боротьби прихильників і пропаґує потребу матеріяльної та моральної їй допомоги.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА розробляє проблеми національної революції, її ідеології, програму, стратегії і тактики.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА поширює ідею внутрішнього нашого суспільно-політичного солідаризму.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА плекає, творить і поширює на чужині наші високі духові і культурні вартості.

Річна передплата за журнал «Самостійна Україна» дорівнює $ 3.

Одне число коштує $ 0,30.

Станьте передплатником «Самостійної України» та приєднайте також і своїх друзів!

INDEPENDENT UKRAINE
9421 Burnside Ave.
Chicago 19, Ill.